

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____ Р. Пильнік
« ____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____
« ____ » _____ 2024 р.

**ОБРАЗНА МОВА СОЦІАЛЬНОГО ПЛАКАТА ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ**

Кваліфікаційна робота студента
групи ОМм-23
ступінь вищої освіти магістр
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Шевцова Євгенія Руслановича
Керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Красюк Ірина Олександрівна

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Шевцов Євгеній Русланович, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Євгеній Шевцов

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ПЛАКАТУ ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ.....	8
1.1. Розкриття змісту проблеми дослідження, аналіз джерел, термінологічна база.....	8
1.2. Характеристика плакату як жанру станкової графіки	12
1.3. Трактовка образної мови соціального плакату в творах художників ХХ століття	18
1.4. Повномаштабне вторгнення в соціальних плакатах сучасних українських митців.....	21
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНО-ТВОРЧОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ.....	27
2.1. Від задуму, становлення ідеї до формування концепції: пошуки композиційного рішення та техніки виконання	27
2.2. Виконання начерків та етюдів, тонове та колористичне вирішення серії плакатів	35
2.3. Характеристика матеріалів та способів виразності, використаних у роботі над оригіналом.....	39
2.4. Поетапне виконання практично-творчої частини кваліфікаційної роботи в матеріалі	42
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. ЗНАЧЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВИВЧЕННЯ ПЛАКАТУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ..	47
3.1. Уроки мистецтва в освітній системі НУШ	47
3.2. Формування умінь і навичок учнів засобами станкової графіки ..	54

3.3. Вплив мистецтва плакату на формування національної та культурної ідентичності учнів.....	57
Висновки до розділу 3.....	62
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	67
ДОДАТКИ	72
Додаток А	72
Додаток Б... ..	80
Додаток В... ..	91

ВСТУП

Мистецтво, незалежно від часу і простору, завжди було і залишається відображенням духовної та інтелектуальної сутності людини, які відтворюються через образи, символи та естетичні форми. Особливе місце у світі мистецтва займає соціальний плакат, що несе на собі важливу місію візуального вираження соціальних, політичних і культурних проблем своєї епохи.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства, коли візуальна культура набуває особливого значення, дослідження образної мови соціального плакату стає необхідністю. Історія мистецтва свідчить, що плакат як форма візуального мистецтва завжди був важливим каналом комунікації, здатним трансформувати суспільні уявлення та активно впливати на свідомість мас. Його історична еволюція віддзеркалює не лише технічні та художні зміни, але й зміну сприйняття соціальних проблем у різні періоди і культурні контексти.

Зважаючи на активне зростання ролі мистецтва соціального плакату актуальним залишається вивчення даної тематики. Теми соціального плакату через образи, символи та естетичні форми входять до сфери наукових інтересів таких вітчизняних та іноземних фахівців: Джона Бергера (аналіз візуальної культури), Єжової Ольги, Касьянкової Наталлі (дослідження українського радянського плакату), Ковшарової Олени, Колосніченко Олени, Остапенко Наталії, Пашкевич Каліни (дослідження соціальної графіки). Було проаналізовано наукові статті, книги та інтерв'ю сучасних митців, які спеціалізуються на соціальному плакаті, зокрема Горобйова Закентія, Гусєва Артема, Лобач Наталії, Сая Олексія, Тітова Нікити, Шилімова Микити та Ялози Альбіни. Окрім цього, ретельно вивчено роботи мистецтвознавців Корнєва Андрія, Соколюк Людмили та Чечик Валентини, які досліджують сучасну українську візуальну культуру.

Особливо важливо звернутися до образної мови соціального плакату в ХХ-ХХІ століттях через її здатність відображати сутність глобальних трансформацій. Соціальний плакат не лише відображає певні проблеми часу, а й активно впливає на формування ідей та цінностей у суспільстві. Його образна мова здатна допомогти нам розуміти не тільки минуле, але й сучасне, переосмислюючи міфи, стереотипи та соціальні реалії. Завдяки яскравим візуальним символам та метафорам, соціальний плакат здатен сприяти активному обговоренню важливих проблем, провокуючи суспільство до дії та зміни світогляду.

Таким чином, дослідження образної мови соціального плакату у ХХ-ХХІ століттях має велике значення для глибокого розуміння впливу мистецтва на суспільну свідомість та актуальних тенденцій у візуальній культурі. Воно стає причиною для рефлексії, аналізу та впровадження нових підходів у сприйнятті та інтерпретації мистецтва в контексті сучасного світу.

Метою дослідження є аналіз та систематизація історичного та сучасного розвитку образної мови соціального плакату, визначення його ролі в сучасному мистецтві та освіті.

Відповідно до мети були сформовані наступні **завдання** дослідження:

1. Дослідити основні поняття та теорії, що стосуються соціального плакату як мистецького жанру та образної мови.
2. Проаналізувати еволюцію соціального плакату у ХХ-ХХІ століттях, виявити ключові етапи розвитку та вплив на суспільну свідомість.
3. Дослідити образну мову соціального плакату через аналіз творів художників, визначити особливості виразності та символізму.
4. Вивчити вплив соціального плакату на формування культурної ідентичності та національних цінностей у сучасному суспільстві.
5. Розробити та виконати практичну роботу, включаючи пошук ідеї, композиційне рішення та техніку виконання.

6. Визначити роль соціального плакату у процесі навчання мистецтва в сучасній українській школі, виявити його вплив на формування умінь і навичок учнів та на їх культурну свідомість.

Об'єктом дослідження є теоретичні та методичні засади вивчення образної мови соціального плакату з метою розкриття його історичного розвитку та впливу на сучасне мистецтво.

Предметом дослідження є образна мова соціального плакату ХХ-ХХІ століть, що охоплює символічне відображення соціальних проблем, політичних ідеалів та культурних цінностей у візуальній формі.

Для досягнення поставлених цілей та вирішення завдань використовуються такі **методи дослідження**: - бібліографічний (робота з літературними джерелами); - теоретичний (аналіз, синтез, порівняння, систематизація літератури, що досліджувалася); - аналіз теоретичних джерел з плакатного мистецтва; - історичний метод для вивчення еволюції образної мови соціального плакату; - порівняльний аналіз творів художників.

Практичне значення роботи полягає у: користі для подальшої науково-дослідної діяльності фахівців художнього профілю. Результати дослідження можуть використовуватися у якості методичного матеріалу для проведення практичних та самостійних занять з історії плакату, основ графічного станкового мистецтва, тощо, на ґрунті художньо-графічного відділення факультету мистецтв, а також на базі педагогічних коледжів, художніх та професійних шкіл, студій, художніх класів тощо.

Структура кваліфікаційної роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури, який налічує 55 позицій та 82 додатки. Основний зміст викладено на 62 сторінках. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 95 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОГО ПЛАКАТУ ХХ-ХХІ СТОЛІТТЯ

1.1. Розкриття змісту проблеми дослідження, аналіз джерел, термінологічна база

Соціальний плакат є одним із найпотужніших засобів візуальної комунікації, що використовує специфічну образну мову для передачі ідей, закликів та емоцій. Образна мова соціального плакату — це система візуальних символів, знаків та метафор, які впливають на сприйняття суспільства і формують певні настанови [8]. Тема дослідження зосереджується на еволюції візуальних технік і прийомів, які використовували митці для створення соціальних плакатів у ХХ-ХХІ століттях, а також на аналізі концептуальних підходів до використання образної мови в різних історичних контекстах. Дослідження передбачає огляд історичних етапів розвитку соціального плакату, його жанрових особливостей та аналіз сучасних методів роботи з образністю.

Дослідження також охоплює теоретичні та методичні основи, які дозволяють глибше зрозуміти специфіку образної мови соціальних плакатів і її роль у комунікації з аудиторією. Значна увага приділяється соціально-політичному контексту, який впливав на зміст та форму плакатів, а також на техніки й прийоми, що використовуються художниками.

Під час написання кваліфікаційної роботи були проаналізовані класичні дослідження історії соціального плакату в контексті розвитку станкової графіки. Важливими джерелами стали праці мистецтвознавців, що досліджують еволюцію жанру у ХХ столітті, зокрема у періоди Першої та Другої світової війни, а також у роки Холодної війни. Роботи таких авторів, як Джона Бергера (аналіз візуальної культури), Єжової Ольги, Касьянкової Наталлі (дослідження українського радянського плакату), Ковшарової Олени, Колосніченко Олени, Остапенко Наталії, Пашкевич Калини (дослідження

соціальної графіки), стали важливими та ключовими для розуміння еволюції плакату як жанру.

В свою чергу аналіз плакатів ХХІ століття включав у себе дослідження, що охоплюють цифрову революцію та вплив нових технологій на візуальну мову. Були дослідженні наукові статті, книги та інтерв'ю сучасних митців, які працюють у сфері соціального плакату, як наприклад, Горобйова Закентія, Гусєва Артема, Лобач Наталії, Сая Олексія, Тітова Нікити, Шилімова Микити та Ялози Альбіни. Також було детально розглянуті роботи таких мистецтвознавців, як Корнєв Андрій, Соколюк Людмила та Чечик Валентина, що займаються дослідженням сучасної української візуальної культури.

Методологічні джерела є важливою основою для розробки теоретичних і практичних підходів до аналізу образної мови соціального плакату. Вони допомагають розкрити структуру та принципи візуальної комунікації, взаємодію між елементами плакату та його сприйняттям аудиторією.

Метод семіотики є одним із ключових підходів до аналізу образної мови соціального плакату, оскільки досліджує, як образи функціонують як знакові системи. У плакатах часто використовуються візуальні символи для передачі складних ідей, а семіотика дозволяє розібрати ці символи на складові та зрозуміти їхнє значення. Ролан Барт у своїй праці «Міфології» запропонував розглядати культурні явища як міфи та знаки, що несуть додаткові сенси (конотації). Ця теорія дозволяє проаналізувати, як образи у плакатах передають ідеологічні послання, які часто неочевидні з першого погляду. Наприклад, використання кольору, форми або композиції може мати додаткові культурні чи соціальні значення [20]. Чарльз Сандерс Пірс, основоположник семіотики, класифікував знаки на три види: іконічні (зображення, що схожі на свій об'єкт), індексальні (ті, що мають причинно-наслідковий зв'язок з об'єктом) і символічні (умовні знаки, значення яких

ґрунтується на культурних або соціальних домовленостях). У плакатах можуть одночасно використовуватися всі три типи знаків, що створюють багатопланову образну мову. Остащук Іван, представник української семіотичної школи, у своїх дослідженнях аналізує культуру як текст і знакову систему. Це корисно для аналізу соціальних плакатів, які взаємодіють із культурними контекстами, створюючи повідомлення, зрозумілі лише в певних умовах.

Соціальний плакат — це насамперед засіб комунікації, який спрямований на зміну поведінки або переконань суспільства. У цьому контексті важливо розглянути комунікаційні теорії, які пояснюють, як плакати впливають на аудиторію. Герберт Маршалл Маклюен у своїй книзі «Розуміння медіа» описав принцип «Медіа є повідомлення», що підкреслює важливість форми передавання інформації. Для соціального плакату це означає, що не лише зміст плакату, а й сам спосіб його подання, його форма, кольори та стиль впливають на аудиторію. Модель комунікації Гарольда Ласвелла аналізує процес передачі повідомлення через елементи "хто повідомляє", "що повідомляє", "яким каналом", "кому" і "з яким ефектом". У контексті соціального плакату цей метод дозволяє дослідити, як художник (автор) використовує візуальні образи для впливу на конкретну аудиторію та які результати очікуються [21].

У процесі дослідження було проаналізовано велику кількість соціальних плакатів, створених різними художниками в різні періоди історії та на різні соціально важливі теми. Були розібрані роботи О. Векленко, Б. Давидюка, М. Коваленко, В. Костенко, В. Кулікової, В. Лесняка, О. Приймака (Sasha Pes), В. Руппельта, М. Скопа, А. Трачук, В. Шевченка, І. Яхіна. Ці роботи охоплюють широке коло проблем — від політичних закликів і боротьби за права людини до екологічних ініціатив та проблем охорони здоров'я. Кожен плакат є відображенням не лише епохи, в якій він був створений, але й унікальної авторської манери, яка використовує образну

мову для вираження гострих соціальних питань. Системний аналіз цих плакатів дозволив простежити, як еволюціонували візуальні методи та техніки, які прийоми залишаються актуальними, а які зазнали трансформації під впливом змін у суспільстві та технологіях. Завдяки цьому дослідженню стає очевидним, що незалежно від теми та часу створення, соціальний плакат продовжує бути важливим і потужним засобом візуальної комунікації, здатним впливати на суспільну свідомість.

Також варто зазначити, що термінологічний апарат дослідження включає в себе такі визначення, як соціальний плакат (плакат, мета якого полягає в інформуванні, застереженні або пропаганді соціальних, політичних або екологічних тем. Соціальні плакати розробляються для впливу на суспільну думку та поведінку через візуальні і текстові елементи), образна мова (сукупність художніх засобів, які використовуються для створення візуального образу, що здатний викликати емоції, інтерпретації та асоціації у глядача. Образна мова плакату включає використання символіки, метафор, алюзій та графічних прийомів), семіотика (наука, що досліджує знакові системи, зокрема, як образи, кольори, форми і текстові елементи функціонують як знаки в контексті плакату і передають певні змісти), станкова графіка (жанр образотворчого мистецтва, який включає твори графіки, створені на окремих аркушах паперу або інших матеріалах, не пов'язані з архітектурним середовищем, до якого належать і плакати), пропаганда (форма комунікації, метою якої є вплив на суспільну думку або поведінку через використання переконливих та емоційно насичених образів), візуальні коди (загальноприйняті культурні або контекстуальні знаки та символи, які використовуються в плакатах для передачі повідомлення), типографія (мистецтво оформлення друкованого тексту, яке охоплює створення та декорування шрифтів, вибір параметрів тексту і його розміщення. Вона поєднує роботу дизайнерів, графіків і верстальників,

враховуючи мовні традиції та правила, і завдяки цифровим технологіям стала доступною широкому загалу) [32].

Ця термінологічна база є основою для розуміння ключових концепцій, що застосовуються при аналізі соціальних плакатів і їхнього образного ряду у XX-XXI столітті.

1.2. Характеристика плакату як жанру станкової графіки

Плакат — це один із основних видів станкової графіки, що має на меті передачу конкретного повідомлення через поєднання образів і тексту. Він призначений для швидкої та ефективної комунікації з глядачем, використовуючи візуальні засоби, які викликають миттєву емоційну реакцію або доносять певне повідомлення. У жанровій класифікації образотворчого мистецтва плакат належить до станкової графіки і передбачає індивідуальну взаємодію з глядачем [38].

Основні риси плакату як жанру включають функціональність та комунікативність: плакат відрізняється високою функціональністю, оскільки його головна мета — передати інформацію, заклик або емоційне повідомлення глядачеві за короткий час [47]. Візуальна мова плакату спрямована на те, щоб викликати моментальну реакцію та зацікавити глядача. Його комунікативність полягає в здатності передавати ідеї через мінімум візуальних елементів: прості образи, яскраві кольори, символічні форми та стислі текстові повідомлення. Таким чином, плакат працює не тільки як мистецький твір, а й як медіа для масової комунікації. Також важливими рисами є символізм та метафоричність: у плакатах частовикористовуються символи та метафори, які допомагають концентрувати увагу глядача на ключовій ідеї або проблемі. *Знакові системи*, зокрема колірна гамма, форми, типографія, створюють можливість для багатозначного інтерпретування зображення. Наприклад, червоний колір часто асоціюється з небезпекою або попередженням, а зображення голуба —

з миром і гармонією. Метафори допомагають виразити складні соціальні проблеми простою візуальною мовою, що підсилює ефект плакату. Також варто *відокремити такі риси*, як масовість і доступність: плакат розрахований на масову аудиторію, що накладає вимоги до його візуальної простоти та легкості сприйняття. Він не створений для індивідуального споглядання в галереях, а швидше для швидкого засвоєння у публічному просторі — на вулицях, зупинках транспорту, у приміщеннях. Водночас плакат завжди прагне до максимальної ясності та доступності у передачі свого повідомлення, тому відбираються найзрозуміліші, часто універсальні візуальні засоби. Технологічність і серійність також є важливими рисами плакату, які відрізняють його від інших жанрів станкового графічного мистецтва. Плакати зазвичай тиражуються масово, що відрізняє їх від унікальних мистецьких робіт у інших жанрах. *Важливою рисою є доступність* відтворення за допомогою друкованих технологій, таких як трафаретний друк, офсет або цифровий друк, що дозволяє створювати великі тиражі і швидко поширювати інформацію.

Як жанру станкової графіки, *плакату притаманні* декілька особливостей. *По-перше*, взаємодія з глядачем. На відміну від інших видів станкової графіки, які зазвичай потребують більш тривалого споглядання та інтерпретації, плакат розрахований на миттєве сприйняття. Це обумовлює специфічний підхід до композиції, колористики та символіки. *По-друге*, не звичайний зв'язок з іншими жанрами мистецтва. Плакат активно запозичує художні техніки з інших жанрів, таких як живопис, графіка, фотографія. У ньому можуть поєднуватися елементи графічного дизайну, живопису та типографії. Однак його *основна функція* — це не лише естетичне сприйняття, а й передача певного меседжу [52].

Плакат пройшов довгий шлях від свого становлення як інструменту реклами до потужного засобу соціальної та політичної комунікації. Протягом XX і XXI століть мистецтво плакату постійно змінювалося разом із

соціальними, політичними та технологічними трансформаціями, що відображалось у стилістиці, тематиці та способах його виготовлення.

Плакат — це один із наймолодших напрямів мистецтва. Перші згадки, про даний вид мистецтва, датуються XVI століттям, але остаточно сформувався лише у кінці XIX століття завдяки розвитку друкарських технологій, зокрема кольорового літографічного друку. Це дозволило художникам створювати яскраві, масові зображення, що використовувалися для реклами товарів, театральних вистав та інших подій. Важливою характеристикою цього періоду стало активне використання художніх стилів того часу, таких як арт-нуво та модерн. До відомих представників даного етапу відносять Жюльє Шере — французький художник, який вважається засновником сучасного плакату. Він використовував нові друкарські технології для створення яскравих афіш, переважно театральних і розважальних. Його роботи відзначалися динамічною композицією, плавними лініями та використанням насичених кольорів. Завдяки його плакатам афіша перетворилася з простого інформаційного засобу на об'єкт мистецтва. Новий підхід до мистецтва плакату, запропонований Жулем Шере, надихнув багатьох художників, зокрема Теофіля Стейнлена, автора відомого плакату для кабаре Le Chat Noir, та Анрі Тулуз-Лотрека, який створив плакати для паризьких кафе та кабаре, таких як знаменитий "Мулен Руж" (Рис. А.1.1) У цей період плакати часто зображали нічне життя Парижа з його мюзик-холами, кабаре та театрами. Лотрек використовував яскраві колірні контрасти, спрощені фігури та графічні лінії, щоб створювати враження руху та атмосфери розваг [17]. В 1890-х роках інтерес до плакатного мистецтва зріс з поширенням стилю ар-нуво (модерн), що вирізнявся плавними криволінійними формами й черпав натхнення з візантійських ікон, прерафаелітського романтизму та кельтського відродження. Цей стиль домінував на паризькій плакатній сцені до кінця 1900-х років, а його найяскравішими представниками стали Альфонс Муха,

Жорж де Фер, Ежен Грассе та Альбер Гійом. Важливо виокремити Альфонса Муху — чеського художника, який працював у стилі арт-нуво. Його плакати, особливо створені для паризьких театральних вистав і рекламних кампаній, відзначалися декоративними орнаментами, ніжними кольорами і символічними образами (Рис.А.1.4).

На початку ХХ століття паризька плакатна школа почала занепадати через низку подій. У 1900 році Жуль Шере залишив створення плакатів і зосередився на живописі. У 1901 році помер Тулуз-Лотрек, а в 1904 Альфонс Муха виїхав з Парижа, спершу до Америки, а потім у Чехословаччину. Стиль модерн, що домінував раніше, після 1905 року поступово втрачав свою актуальність. У цей період молодий італійський художник Леонетто Капп'єлло заповнив творчу нішу, пропонуючи прості й виразні рішення. Його плакат *Maurin Quina Absinthe* 1906 року став прикладом миттєвогізуального впливу, завдяки чому Капп'єлло здобув репутацію «батька сучасної реклами». Одночасно французький плакат зазнав впливу нових художніх течій, таких як фовізм і кубізм, що збагатили його колористикою та образністю.

Початок Першої світової війни відкрив плакату нову функцію — пропаганду. Постери використовували для вербування солдатів, підняття патріотизму та спрямування гніву населення на ворога. Їхня ефективність стала зразком для більшовиків, які активно застосовували плакати у боротьбі з інакодумством. Джеймс Монтгомері Флегг — американський художник, автор одного з найвідоміших пропагандистських плакатів усіх часів: «I Want You for U.S. Army» (Рис.А.1.2), на якому зображений дядько Сем. Це зображення стало символом американського патріотизму і часто використовується у сучасній поп-культурі. Після війни модерн поступився місцем новим мистецьким течіям, які відповідали духу технологічного прогресу: кубізму, футуризму, експресіонізму. Особливий вплив мав радянський конструктивізм, що черпав натхнення із супрематизму Казимира

Малевича та був розвинений такими митцями, як Володимир Татлін і Олександр Родченко. Цей стиль більше вплинув на західний дизайн (баухаус, де стейл), ніж на радянський плакат, який згодом перейшов до естетики соціалістичного реалізму [23].

Натомість значну роль відіграв арт-деко — стиль, який здобув популярність після Паризької виставки 1925 року. Цей напрямок, із властивими йому строгими геометричними формами та яскравими кольорами, був натхненний кубізмом, футуризмом і конструктивізмом. Середвидатних представників арт-деко можна виділити Адольфа Мурона Кассандра, Людвіга Хольвейна, Отто Мораха та Герберта Маттера.

Під час Другої світової війни пропагандистський плакат знову набув широкого поширення, ставши потужним інструментом впливу на маси. Іван Цибульник — видатний український художник-плакатист, автор численних пропагандистських плакатів часів Громадянської війни в Росії та Другої світової війни. Його робота "І вражою злою кров'ю волю окропіте!" (Рис.А.1.3) стала знаковим прикладом радянської агітаційної графіки. У своїх творах Цибульник використовував різкі контрасти, лаконічні форми та потужні заклики, спрямовані на мобілізацію населення до активних дій

Інтерес до плакату знову зріс наприкінці 50-х – початку 60-х в Італії завдяки яскравим кінопостерам, створеним такими майстрами, як Альфредо Капітані та Луїджі Мартінаті. У 60-х роках з'явився психоделічний стиль, популярний у рок-постерах, а плакат Мілтона Глейзера для альбому Боба Ділана став прикладом поєднання сюрреалізму, поп-арту й експресіонізму. Польська школа плакату виділялася сюрреалістичними елементами та насиченими кольорами. У 1980-х роках плакат став інструментом соціальної комунікації, зокрема в кампаніях проти СНІДу, де працювали такі митці, як Кейт Гарінг. Водночас у комерційній рекламі використовували шокуючі образи, наприклад, кампанії бренду Benetton, які створювали резонанс для просування. Шепард Фейрі — американський художник і дизайнер, відомий

завдяки своїм політичним плакатам. Його найвідоміша робота — постер "Норе" з портретом Барака Обама, створений під час президентської кампанії 2008 року (Рис.А.1.5). Цей плакат став символом надії та змін, які несе Обама, і яскраво відобразив здатність плакату транслювати потужні політичні послання у сучасному світі [15].

У ХХІ столітті розвиток цифрових технологій кардинально змінив підхід до створення плакатів. Тепер художники можуть використовувати комп'ютерні програми для створення більш складних і яскравих зображень. Плакат залишається важливим інструментом соціальних і політичних кампаній, але його поширення тепер відбувається не лише через друк, а й через Інтернет, соціальні мережі та цифрові платформи. Сучасний плакат часто використовує гібридні візуальні стилі, поєднуючи фотографію, ілюстрацію та типографіку. Бенксі— британський стріт-артист і політичний активіст, який здобув міжнародну славу завдяки своїм гострим соціальним і політичним творам (Рис.А.1.6). Хоча Бенксі більше відомий завдяки графіті, його роботи часто виконують функції соціального плакату, порушуючи теми війни, прав людини, капіталізму та корупції. Олександр Грехов — сучасний український художник і дизайнер, відомий своїми сатиричними та соціально значущими плакатами, які часто піднімають актуальні питання політики та культури в Україні (Рис.А.1.7). Його роботи поширюються через соціальні мережі, що свідчить про сучасний характер взаємодії плакату з аудиторією [6].

Плакат як жанр станкової графіки займає особливе місце у візуальному мистецтві завдяки своїй здатності поєднувати мистецькі прийоми з комунікативною функцією. Він працює на перетині мистецтва та суспільної комунікації, використовуючи візуальні образи для трансляції важливих соціальних, політичних і культурних повідомлень. Його еволюція від рекламного засобу до інструменту протесту та суспільної агітації демонструє унікальну здатність плакату адаптуватися до змін у технологіях

та суспільстві, залишаючись актуальним і важливим жанром образотворчого мистецтва.

1.3. Трактовка образної мови соціального плакату в творах художників ХХ століття

Соціальний плакат ХХ століття став одним із найефективніших інструментів впливу на громадську думку, привертаючи увагу до важливих соціальних, політичних та культурних питань. У цьому підрозділі досліджується трактовка образної мови соціального плакату, його естетичні та змістові особливості, а також методи вираження ключових ідей і тем у роботах художників ХХ століття. Розкриття специфіки образної мови соціального плакату дозволяє зрозуміти, як візуальні засоби використовувалися для досягнення певного емоційного та смислового впливу на аудиторію.

На початку ХХ століття соціальний плакат починає набирати обертів як окремий жанр візуального мистецтва. Художники використовували плакат для боротьби за права робітників, просування революційних ідей та протистояння з соціальними несправедливостями. Образність плакатів цієї епохи була доволі прямолінійною, підкреслювала гострі соціальні проблеми та часто мала політичне забарвлення. Поль Коллен: французький художник, який також займався створенням плакатів, акцентуючи увагу на соціальних темах, таких як робітничий рух. Джордж Беллоуз: американський художник, чий стиль відзначався експресивністю та фокусом на соціальних питаннях, таких як бідність та нерівність [6].

Під час Першої та Другої світових воєн плакати активно використовувалися державами для пропаганди ідеологій та мобілізації населення. Образна мова військових плакатів відрізнялася своєю простотою і прямоотою. Візуальні елементи були максимально функціональними і мали на меті швидко донесення ключового повідомлення. Політичний плакат

відігравав важливу роль в ідеологічній агітації СРСР, особливо під час Другої світової війни. Це питання висвітлено в українській історіографії і в роботах таких авторів, як М. Михайлюк, Д. Титаренко, І. Цинковська, Д. Шалигіна, З. Лашкул та Л. Владич. На початку війни у Києві була створена бригада художників-плакатистів, до складу якої входили В. Литвиненко, В. Костецький, І. Литинський, та інші. Аналогічні ініціативи відбулися в Харкові під керівництвом А. Страхова. Серед активних художників були В. Аверін, Г. Бондаренко, Л. Каплан та інші. Харківські плакатисти випустили агітівки, що стали новим витком традицій, розпочатих під час Громадянської війни. Зокрема, особливу увагу приділяли сатиричним плакатам, створеним К. Агнітом-Следзевським, В. Литвиненком, та О. Козюренком. Важливим елементом плакатної пропаганди стали твори, натхненні українською поезією, зокрема Тараса Шевченка та Лесі Українки. Художник-графік В. Касіян створив серію плакатів із зображенням Шевченка, що закликали до боротьби. По завершенню Світової війни українські художники-графіки зосередилися на темах відновлення і мирної праці, зокрема, через плакати Є. Світличного, П. Супоніна та інших [28].

У другій половині ХХ століття образна мова соціального плакату значно ускладнюється і стає більш багатошаровою. Соціальні плакати цього періоду часто порушували теми війни, миру, прав людини, екології, соціальної рівності та громадянських свобод. Образи стали менш прямолінійними, і художники почали використовувати більш символічні та абстрактні засоби вираження. Пабло Пікассо — відомий іспанський художник, який також багато працював у жанрі плакату. Його робота "Голуб миру" (1949), створена для Всесвітнього конгресу прихильників миру в Парижі, стала одним із найвідоміших символів антивоєнного руху. Голуб у плакаті Пікассо — це універсальний символ миру, який стає зрозумілим глядачам різних культур. Це яскравий приклад того, як за допомогою простого і чіткого образу можна передати глибокий гуманістичний меседж.

Ян Леніца — польський художник-графік, відомий своїми плакатами соціальної та політичної тематики, зокрема тими, що присвячені антифашистським рухам і протестам проти насильства. Його роботи відзначаються використанням сюрреалістичних і гротескних образів, що викликають глибокі емоції і допомагають осмислити глобальні соціальні проблеми. Він уникав прямолінійних закликів і використовував метафоричні образи, які вимагали від глядача глибшого осмислення [43].

Використання кольору і типографіки в соціальних плакатах ХХ століття. Кольорова гамма плакатів ХХ століття стала важливим елементом образної мови. Кольори виконували не лише естетичну, а й символічну функцію. Наприклад, червоний колір часто асоціювався з революцією, боротьбою і небезпекою, тоді як білий і голубий символізували мир та надію.

Постмодернізм і соціальні плакати кінця ХХ століття. У кінці ХХ століття плакат як жанр стає полем для експериментів з новими формами і стилями. Постмодерністські тенденції проникли в образну мову плакату, що призвело до активного використання іронії, деконструкції і гри з символами. Митці цього періоду часто зосереджували увагу на глобальних соціальних питаннях, зокрема екології, правах людини, протидії глобалізації та впливу масової культури [2].

Образність соціальних плакатів відображає еволюцію суспільних цінностей та роль мистецтва у соціальних змінах, підкреслюючи, як художні вирази можуть стати потужним інструментом для привернення уваги до актуальних проблем, формування громадської думки та мобілізації суспільства на дії. Через візуальні метафори та символи, соціальні плакати не лише передають інформацію, але й викликають емоції, стимулюють діалог і спонукають до критичного осмислення соціальних явищ.

1.4. Повномасштабне вторгнення в соціальних плакатах сучасних українських митців

Протягом двох років відкритої агресії Росії українці проявляли незламність і мужність, доводячи, що свобода і гідність є найвищими цінностями для українського народу. У цей період вітчизняні митці та ілюстратори документували та осмислювали події повномасштабного вторгнення. Проект «Плакати воєнного часу» — це книга, що зібрала 350 робіт на тему війни від понад 19 українських кураторів, створених з 24 лютого 2022 року. Ініціатива, започаткована Департаментом культури і туризму Запоріжжя у співпраці з ГО «Спілка Дослідників Сучасного Мистецтва», виникла на основі тривалих вуличних виставок [39].

Спочатку виставка плакатів українських митців, до якої увійшли графічні роботи Закентія Горобйова (Рис. А.1.8.), Артема Гусєва (Рис. А.1.9.), Наталії Лобач (Рис. А.1.10.), Олексія Сая (Рис. А.1.11.), Нікити Тітова (Рис. А.1.12.), Микити Шилімова, Альбіни Ялози (Рис. А.1.13.), та інших, експонувалася на фасаді Туристичного інформаційного центру в Запоріжжі. Цей проект став першою довготривалою вуличною виставкою міста та для південного регіону України загалом.

24 травня 2022 року, через три місяці після початку повномасштабного вторгнення, відбулася перша експозиція запорізької дизайнерки, урбаністки та борчині за права ЛГБТК+ спільноти Наталії Лобач. Вона створила серію чорно-білих плакатів із червоними акцентами, присвячених населеним пунктам Запорізької області та їхній боротьбі проти ворожого вторгнення. Невдовзі перша виставка перетворилася на велику серію показів робіт митців, які організував Департамент культури і туризму Запоріжжя спільно з ГО «Спілка Дослідників Сучасного Мистецтва». Протягом реалізації цього проекту змінювалися автори, плакати та стилі виконання робіт. Однак незмінним залишався посил: боротьба з агресором через мистецькі інструменти, акцент на жахах війни та підтримка людей у важкий час.

У червні 2023 року митці розпочали активну роботу над книжковим виданням «Плакати воєнного часу» з роботами, представленими на виставках, отримавши грант від Українського культурного фонду. Даний артбук є маркером для культурного життя всієї України та актом підтримки культурно-мистецьких проєктів на тему війни, волонтерства і меморіалізації героїчної боротьби українського народу. Це потужна підтримка сучасного мистецтва, яке трансформувалося після початку повномасштабного вторгнення. Також це бажання показувати в Запоріжжі роботи сучасного мистецтва від різних авторів у різних стилях.

Іноземці вражені українськими проєктами. Кураторка Олена Сперанська — співорганізаторка міжнародного симпозіуму сучасного мистецтва BIRUCHIY, засновниця неприбуткової організації "Ukrainian Contemporary Art Platform" у США, віцепрезидентка ГО "Спілка Дослідників Сучасного Мистецтва", PR-спеціалістка у сфері сучасного мистецтва та редакторка мистецьких видань. Вона виросла та тривалий час жила в Запоріжжі. Як і низка художників, представлених у книжці "Плакати воєнного часу", до початку повномасштабного вторгнення не працювала з темою плакатів.

З початком повномасштабного вторгнення художники миттєво реагували на перші бомбардування, вбивства та окупацію. Хтось був змушений покинути захоплені міста, а дехто залишався на місці, активно працюючи. Вони створювали свої твори швидко й різними засобами — пензлем, ручкою чи олівцем — і одразу ділилися ними в соціальних мережах. Їхні роботи швидко ставали популярними й розходилися мережею. Олена Сперанська, водночас надаючи допомогу людям, почала збирати й документувати ці плакати, розуміючи їхню історичну значущість. Це стало для неї унікальним способом фіксувати події. Вона зазначає: «Ми не мали на меті заповнити книгу тисячами зображень. Натомість ми прагнули відібрати найкращі й найзнаковіші роботи, які б передавали певний «зріз» подій війни

та боротьби українського народу через погляд митців.” Чимало з цих робіт уже були представлені в експозиціях у США та Європі в межах різних проєктів [40].

У книзі розкриваються причини, чому кожен автор вирішив створити воєнний плакат, що дає змогу побачити думки всіх художників. Тримаючи видання в руках, можна помітити різноманітність робіт і технік, характерних для кожного автора. Більшість зображень надруковані з цифрових носіїв, оскільки більшість плакатів створюються в графічних програмах, хоча є й винятки. Наприклад, Олексій Ревіка працює кульковою ручкою, а Антон Логов — аквареллю. Альбіна Ялоза використовує ліногравюру — стародавній метод, за якого спочатку вирізають зображення на лінолеумі, а потім переносять його на плакат чи папір. Її робота "Я сплю, і все мені наснилось" була створена після перегляду новин про знайдені тіла зґвалтованих і понівечених жінок біля дороги після деокупації Київщини. Мисткиня через цей твір передала жахливий біль і жорстокість того, що сталося [53].

Видання має власну графічну ритміку, яка акцентує увагу на зображеннях творів. Тексти виконані великим шрифтом, а переходи між авторами створюють ефект монтажу думок художників. Дизайнером книги став Закентій Горобйов. Художник не лише фіксує події, але й прагне підтримати моральний дух для подальшої боротьби, присвятивши цьому частину своїх робіт. Простота та зрозумілість графічної мови й символіки є важливими елементами мистецтва, адже вони дозволяють швидко сприймати основний меседж плаката [3].

Люди, не залучені до контексту війни, можуть не повністю зрозуміти повідомлення на плакатах, представлених у книзі. Тому команда вирішила додати переклади текстів: англійською до українських плакатів і українською до англійських.

«Я не можу не працювати як художниця — зараз це, напевно, єдиний спосіб для мене висловити свої думки та спробувати донести, що наша культурна пам'ять — це найцінніше, що ми маємо», — Катя Лісова, художниця, дизайнерка та мистецтвознавиця (Рис.А.1.14) [30]. «Плакат — це можливість оперативно реагувати на події... Ця форма мистецтва найшвидше передає думки художника до глядача», — Закентій Горобйов, графік, ілюстратор, дизайнер та автор стінописів [30]. «На мою думку, художник має не лише фіксувати події, а й підтримувати моральний дух для подальшої боротьби, присвячуючи частину своїх робіт цьому», — Олег Грищенко, художник та лектор Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури (Рис.А.1.15) [30]. «Я знову взявся за плакат, бо знаю, що він — дієвий інструмент для мобілізації людей», — Олексій Сай, митець-концептуаліст, автор мультимедійних проєктів та експериментального живопису (Рис.А.1.16) [40]. «Робота для мене — це механізм справитися зі своєю тривою, зібрати себе до купи й рухатися далі», — Даша Подольцева, графічна дизайнерка й художниця (Рис.А.1.17) [40]. «Усі мої роботи воєнної тематики є певним виходом енергії, це мій меседж світові», — Антон Логов, художник і куратор [40]. «Дизайн та ілюстрація стали для мене способом не мовчати й трансформувати емоції в суспільну користь», — Артем Гусєв, артдиректор і графічний дизайнер (Рис.А.1.18) [40]. «Моя творчість часів війни спрямована на те, щоб показати справжній образ “руського міра”, зірвати з нього маску романтики російської самобутності, величі та ностальгії за минулим», — Микита Шилімов, дизайнер і митець, що працює з темами, пов'язаними з соціальним, культурним та політичним життям України й світу [40]. «Перший плакат після 24 лютого 2022 року намалював десь на третій день на серветці... Поклав його у книжку й забув, у яку саме. Можливо, колись знайду цей свій “гербарій”», — Дмитро Дзюба, художник, графічний дизайнер та ілюстратор [40]. «У воєнний час будь-яка діяльність українців набула додаткових сенсів і відповідальності. І моя діяльність як

художника – не виняток», — Максим Паленко, книжковий графік, ілюстратор та аніматор [40]. «Мої плакати горляють за мене про смерть і біль, про любов та віру, про відвагу й мужність», — мисткиня Альбіна Ялоза [40].

Проект «Плакати воєнного часу» демонструє силу мистецтва як інструменту документування, осмислення й комунікації під час війни. Він об'єднує твори понад 19 українських митців, які через свої роботи передають біль, боротьбу та надію українського народу. Цей артбук став важливим кроком у підтримці сучасного мистецтва, яке трансформувалося після початку повномасштабного вторгнення, а також у збереженні культурної пам'яті України. Плакати, створені у різних стилях і техніках, є не лише мистецькими артефактами, а й потужними символами спротиву та мобілізації суспільства. Видання підкреслює важливість моральної підтримки та осмислення трагедій війни через творчість, що продовжує надихати та знаходити відгук як в Україні, так і за її межами.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дослідження було розглянуто теоретико-методологічні основи соціального плакату XX–XXI століть. Проаналізовано ключові аспекти проблеми, зокрема джерела, термінологічну базу та історичний розвиток жанру. Соціальний плакат, як один з найяскравіших жанрів станкової графіки, відзначається своєю здатністю до активної комунікації з аудиторією та впливу на громадську думку.

Зокрема, було надано характеристику плакату як жанру, що поєднує візуальні і текстові засоби виразності. Плакат виконує не тільки естетичну функцію, але й соціально значущу – інформувати, пропагувати та мобілізувати суспільство. У XX столітті плакат став потужним інструментом політичної та соціальної агітації, що відобразилося у творах митців того періоду.

Окрему увагу було приділено трактуванню образної мови плакатів ХХ століття, яка базувалася на символіці, метафорах та використанні впізнаваних образів для посилення впливу на глядача. Твори того часу відзначаються високою концептуальністю та художньою майстерністю.

Також було проаналізовано сучасний соціальний плакат в контексті повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Українські митці активно використовують цей жанр для відображення суспільного болю, підтримки національної єдності та мобілізації громадянського суспільства. Соціальний плакат став важливим засобом вираження патріотичних та антивоєнних ідей, що підкреслює його актуальність і сьогодні.

Таким чином, соціальний плакат є багатогранним жанром, який продовжує еволюціонувати та відігравати ключову роль у мистецькому відображенні суспільних процесів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНО-ТВОРЧОЇ ЧАСТИНИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В МАТЕРІАЛІ

2.1. Від задуму, становлення ідеї до формування концепції: пошуки композиційного рішення та техніки виконання

Становлення ідеї та формування концепції є одними з найважливіших етапів у створенні соціального плакату, оскільки ці два компоненти визначають не лише зміст і послання, але й спосіб їхнього донесення до глядача. Від того, як правильно буде сформульована ідея та концепція, залежить ефективність плакату як засобу впливу на громадську свідомість, адже соціальний плакат — це потужний інструмент, здатний впливати на мислення людей, змінювати їхні погляди та поведінку, підвищувати обізнаність і провокувати на соціальні зміни. Зрозуміла ідея — це те, що має бути центром усього процесу створення плакату. Вона визначає, яку проблему необхідно висвітлити, яку соціальну чи екологічну ситуацію слід акцентувати, і яку реакцію плакат має викликати у глядача. У такому контексті важливо не лише обрати актуальну тему, але й чітко визначити цілі, до яких має призвести цей твір: чи це буде боротьба з конкретною соціальною несправедливістю, чи заклик до змін у ставленні до певної проблеми, чи просто привернення уваги до надзвичайної ситуації, що потребує негайних дій [8].

Процес формулювання концепції включає в себе кілька ключових етапів. Перш за все, важливо вибрати соціальну проблему, яка буде відображена в плакаті, і зробити це з урахуванням її актуальності та значущості для конкретного часу та суспільства. Оскільки соціальні плакати часто є засобом масової комунікації, вони повинні мати потенціал для того, щоб викликати у людей бажання діяти, реагувати на проблему, або хоча б задуматися над нею. Чи це буде екологічна проблема забруднення довкілля, чи питання насильства, чи дискримінації, соціальний плакат завжди має

звертатися до того, що турбує і хвилює людей, що є болючою темою для суспільства на даний момент [12].

Формування концепції соціального плакату вимагає глибокого аналізу та осмислення того, як саме донести ідею до широкої аудиторії. Тут важливу роль відіграє не тільки чіткість і точність ідеї, але й вибір ефективних способів її передачі. Концепція передбачає розробку стратегій впливу на глядача. Це може бути емоційний вплив через сильні, збуджуючі образи або символи, які спонукають до роздумів або активації почуттів співчуття чи гніву. Такі плакати часто використовують контрастні кольори, агресивні образи або метафори, які миттєво привертають увагу та викликають емоційний відгук. З іншого боку, плакат може мати більш інтелектуальну концепцію, орієнтовану на раціональне осмислення проблеми. Такий підхід використовує образи, що провокують до роздумів, часто звертаючись до логіки, аналізу або моралі, і стимулюючи глядачів до самостійного осмислення соціальної ситуації.

Формулювання ідеї та концепції також включає вибір візуальних елементів, які найбільше відповідатимуть суті послання. Колір, форма, композиція, шрифт — все це повинно відповідати ідеї плакату і посилювати її ефект. Наприклад, для плакату, який підкреслює небезпеку або загрозу, можуть використовуватися темні або яскраво-червоні тони, що викликають відчуття тривоги або гніву. У той же час, для плакатів, що закликають до миру або співчуття, можуть бути використані спокійніші кольори та м'якші композиції. Важливо, щоб кожен елемент плакату працював на основну концепцію і підтримував загальну ідею, адже навіть незначні деталі можуть змінити сприйняття повідомлення [37].

Одним із ключових аспектів формування ідеї та концепції є соціальна відповідальність. Соціальний плакат не має бути просто художнім твором або рекламною продукцією — він є засобом комунікації, який має впливати на суспільство, підвищувати рівень усвідомлення громадян щодо важливих

соціальних питань. Тому важливо, щоб концепція плакату була не тільки ефективною з точки зору естетики, але й відповідальною в контексті етики, адже неправильно подана ідея може призвести до негативних наслідків, навіть якщо це не було заплановано. Соціальний плакат не має маніпулювати емоціями глядача, а має викликати розуміння та обґрунтовану реакцію [5].

Важливість чіткого визначення ідеї та концепції важко переоцінити, оскільки це є основою для створення візуально виразного та змістовно значущого плакату. Без продуманої концепції соціальний плакат може бути просто естетично привабливим твором, але не мати потрібного соціального ефекту. Тому формування ідеї та концепції є процесом, який не лише формує послання плакату, але й визначає його вплив на громадську свідомість та суспільні зміни.

Розробка серії соціальних плакатів, присвячених гострим соціальним проблемам, є складним процесом, який вимагає ретельного обмірковування як композиційних, так і технічних аспектів виконання. Створення візуального повідомлення, яке звертається до питань, таких як забруднення довкілля, зникнення рідкісних видів, залежність від соціальних мереж, цькування дітей та байдужість суспільства, вимагає обґрунтованої концепції, що спонукатиме глядача до глибокого переосмислення і можливих змін у своїй поведінці [8].

На початковому етапі важливо дослідити кожну проблему глибше. Соціальний плакат виконує роль не тільки естетичного об'єкта, але й знаряддя для формування громадської думки. Для цього потрібне розуміння специфіки кожної теми: які чинники призводять до забруднення від заводів і фабрик, як діяльність людини впливає на зникнення видів, як саме надмірне використання соціальних мереж викликає психологічну залежність, що стимулює булінг серед дітей і чому байдужість до оточуючих стала типовою рисою сучасного суспільства.

У процесі формування концепції важливо визначити головну мету кожного плаката. Для кожної соціальної проблеми розробляється унікальне композиційне рішення, яке базується на глибокому символізмі та метафорах, щоб передати всю серйозність ситуації. Наприклад, розробка ідеї соціального плаката, що зосереджується на проблемі забруднення промисловими підприємствами, потребує ґрунтовного дослідження та аналізу. Ключова ідея цього плаката полягає в акцентуванні уваги на негативному впливі промислових викидів на навколишнє середовище та здоров'я людини. При виборі концепції було вирішено зосередитися на метафоричному зображенні контрасту між природою та промисловістю. Вибраний підхід спрямований на створення символічного зображення, яке би не просто інформувало про проблему, а передавало відчуття загрози та невідкладності її вирішення [1].

Важливим кроком є визначення основних образів. У контексті забруднення від заводів найбільш характерними образами виступають труби, що викидають дим, затемнене небо, забруднені водойми та безлюдні пейзажі. Використання подібних образів допомагає створити впізнавано візуальні маркери, що відразу сигналізують про екологічну проблему. Композиційне рішення плаката має бути зосереджене на балансі між змістовністю та візуальною простотою. Згідно з принципами композиції, центральним елементом плаката стане образ заводських труб, що випускають чорний дим, який символізує забруднення. Важливо, щоб цей елемент мав великий масштаб, створюючи домінанту в композиції. Інші елементи, такі як мертва природа чи вигляд забрудненої води, можуть бути використані для створення фону, який поглиблює ефект занепаду та катастрофічності (Рис.Б.2.1-44).

Соціальний плакат, присвячений темі вбивства тварин, занесених до Червоної книги, спрямований на привернення уваги до гострої екологічної проблеми – зникнення рідкісних видів. Мета цього плаката полягає не тільки у висвітленні проблеми знищення біорізноманіття, але й у формуванні в глядачів емоційного відгуку, здатного спонукати до дії задля захисту

тваринного світу. Таким чином, розробка композиційного рішення та вибір техніки виконання стають центральними складовими етапами для досягнення мети проекту. Основна ідея плаката полягає у зображенні трагічності зникнення видів, зосередженні на тому, як вбивство окремих особин призводить до зникнення весь вид. Сильна концепція плаката підкреслює драматичність ситуації та закликає до оберігання рідкісних тварин. Для досягнення емоційного ефекту було обрано акцент на зображенні самих тварин, що належать до зникаючих видів. Ідея плаката базується на поєднанні символічних елементів — зображення тварини та образу, що вказує на загрозу її життю, наприклад, сліди від кулі, зламані гілки, каплі крові (Рис.Б.2.45-58).

Композиційне рішення плаката має передбачати просту, але потужну візуальну конструкцію, де центром є зображення конкретного представника виду, занесеного до Червоної книги. Основною домінантою плаката виступає тварина в момент небезпеки або з ознаками поранення. Вибір такої композиції дозволяє зосередити увагу на ключовій проблемі: кожен акт насилля щодо представників рідкісних видів несе загрозу для виживання цілого виду.

Щоб підсилити емоційне напруження, важливо передати в композиції відчуття вразливості тварини. Це досягається завдяки розміщенню фігури тварини на контрастному фоні, де фон буде символізувати загрозу: затемнене лісове середовище або відкритий простір, що асоціюється з територіями, на яких здійснюється браконьєрство [3].

Соціальний плакат на тему залежності від соціальних мереж спрямований на висвітлення проблеми цифрової залежності, яка дедалі більше впливає на життя сучасної людини. Основна мета такого плаката — підштовхнути глядача до роздумів про власний досвід використання соціальних мереж, виявити потенційні загрози та підвищити обізнаність щодо цієї проблеми. Вихідною точкою при формуванні ідеї плаката є аналіз

соціального феномену залежності від соціальних мереж. Щоденне використання різноманітних платформ (Instagram, Facebook, TikTok, Twitter та ін.) стало невід'ємною частиною життя багатьох людей, часто перетворюючись із засобу комунікації на механізм психологічної залежності. Таким чином, ідея плаката повинна передавати двоїстість соціальних мереж: з одного боку, вони обіцяють доступ до інформації та спілкування, з іншого — можуть призвести до втрати контролю над особистим часом і навіть до самотності.

Концепція плаката будується на метафоричному зображенні «пастки», яку утворюють соціальні мережі. Образ людини, «зв'язаної» соціальними мережами, або ж «поглинутої» екраном телефону, може стати центральною ідеєю композиції. Іншим варіантом може бути символічне зображення соціальних мереж як «наркотику» або «кайданів», що поглинають особистий простір та увагу людини.

Композиція плаката повинна бути лаконічною і водночас достатньо виразною для того, щоб передати ідею цифрової залежності. Центральним елементом може стати зображення людини, зануреної в екран смартфона або планшета, де її увага повністю захоплена і ніби розчиняється в цифровому світі. Цей ефект можна підкреслити шляхом контрасту між яскравим екраном і темним, порожнім фоном, що символізує ізоляцію та самотність. Ще одним цікавим композиційним рішенням може бути зображення людини, яка буквально прив'язана до екрану через різноманітні «мотузки» або «нитки» — емблеми соціальних мереж. Інший підхід — зобразити людей, чий обличчя спотворене чи замінене логотипами платформ, що підкреслює втрату ідентичності в гонитві за «віртуальними вподобайками» [3].

Соціальний плакат на тему булінгу над дітьми виконує важливу просвітницьку функцію, привертаючи увагу до серйозних наслідків дитячого булінгу та його впливу на психіку й поведінку дитини. Мета плаката полягає не тільки в інформуванні, а й у створенні візуального імпульсу, який змушує

глядачів співчувати та усвідомлювати важливість проблеми. *Основною концепцією плаката* на тему булінгу є передача емоційного болю та ізоляції, які переживає дитина в умовах постійного приниження. Важливо акцентувати на внутрішньому світі дитини, яка страждає від булінгу, щоб викликати емпатію у глядачів. Ідея полягає в тому, щоб зобразити дитину в оточенні символічних образів, що уособлюють страх, самотність та безпорадність, якими часто супроводжується булінг. На візуальному рівні важливо створити відчуття пригніченості та відчуженості, зобразивши дитину, яка виглядає замкненою, опущеною або віддаленою від зовнішнього світу. Наприклад, дитина, яка сидить у темному просторі, в оточенні тіней чи абстрактних фігур, що символізують образи знущань, може ефективно передати психологічний тиск.

Композиція плаката має відразу звертати увагу глядача на центральний образ – фігуру дитини, яка стала жертвою булінгу. Розташування дитини в центрі або трохи нижче центральної осі з акцентом на її опущені плечі, сумний або наляканий вираз обличчя сприятиме створенню емоційного зв'язку з глядачем. Важливим є також використання простору навколо дитини – з одного боку, для підкреслення її самотності, а з іншого – для додавання образів, які символізують негативні емоції та залякування. Додатково можна додати зображення обличчя або рук, що символічно нависають над дитиною чи спрямовані на неї, підсилюючи почуття загрози та тиску. Іншим ефективним засобом є абстрактні тіні, які вказують на булерів, залишаючи їхні контури нечіткими, що підкреслює анонімність або соціальний вплив. Це може символізувати прихований характер булінгу, що часто залишається непоміченим дорослими [15].

Соціальний плакат на тему байдужості та індивідуалізму, що відображається у принципі «кожен сам за себе», спрямований на висвітлення проблеми суспільної ізоляції та зменшення взаємної підтримки. Такий плакат має викликати глядачів на роздуми про важливість людської єдності,

співчуття і допомоги, щоб протистояти зростанню байдужості у сучасному суспільстві. *Концепція* цього плаката має на меті привернути увагу до наслідків соціальної байдужості. *Головна ідея* полягає в тому, щоб показати негативний вплив відсутності солідарності та підтримки в суспільстві. Поширені образи для такої теми включають людину, що потребує допомоги, але оточена байдужими людьми, або ж символічні відсилки до роз'єднаних елементів, які втратили силу єдності. Важливим аспектом є створення асоціації з порожнечою і відчуженням, підкресленням самотності серед маси байдужих.

У пошуках композиційного рішення варто зосередитися на зображенні контрасту між індивідуальною трагедією та соціальною байдужістю. Композиція може складатися з центрального образу людини в стресовій чи важкій ситуації (наприклад, людина, що впала або просить допомоги), оточеної фігурами, які символізують байдужих перехожих або людей, захоплених своїми справами. Цей прийом допомагає візуально підкреслити проблему соціальної ізоляції та відсутності співчуття.

Композиція відіграє вирішальну роль у передачі задуму. Кожен плакат має бути лаконічним, але водночас емоційно насиченим. Графічні елементи організовуються таким чином, щоб привертати увагу глядача до головної ідеї. Контраст кольорів, використання тіней, розміщення об'єктів на полотні – все це сприяє створенню емоційного впливу. Наприклад, для теми забруднення можливо використовувати темні, приглушені кольори, що символізують пригнічений стан природи [8].

Техніка виконання – це основа, яка підтримує ідею та підсилює емоційний ефект. Для соціальних плакатів актуальними є такі техніки, як цифрова графіка, колаж, векторна графіка. Вибір техніки залежить від теми та емоційного забарвлення [51]. Наприклад: для відображення забруднення можна використовувати графічні ефекти, які відтворюють вигляд зношеності, деструкції, для теми булінгу можливе застосування різних

шрифтів для передачі гніту і пригнічення, для соціальних мереж – використання технологічних елементів, стилізації під інтерфейс додатків.

Таким чином, процес створення соціального плаката, що розкриває важливі проблеми сучасності, – це не просто художнє виконання, а цілеспрямована діяльність із соціальної комунікації. Кожен плакат, розроблений у межах цієї серії, має потенціал вплинути на свідомість глядача і посіяти зерно переосмислення та дії.

2.2. Виконання начерків та етюдів, тонове та колористичне вирішення серії плакатів

Тонове та колористичне вирішення є одними з основних компонентів при створенні соціального плакату, оскільки саме через кольори та відтінки формується емоційний настрій, який впливає на сприйняття повідомлення. У соціальному плакаті, що має чітко виражену соціальну функцію, кожен елемент, кожна деталь несе значення і повинна бути ретельно підібрана для досягнення максимального ефекту. Важливість тонового та колористичного вирішення полягає в їх здатності не лише передати основну ідею, але й спровокувати певні емоції та відчуття у глядача, що є важливим у контексті соціальних проблем, котрі цей плакат висвітлює.

Тонове вирішення визначає настрій плакату через використання певних відтінків, темних чи світлих тонів, що дозволяє створити атмосферу, яка підсилює основну ідею. Наприклад, темні або холодні тони, такі як сині, блакитні, сірі, часто асоціюються з сумом, тривогою, меланхолією чи навіть безвихіддю. Це особливо актуально для плакатів, які звертають увагу на проблеми, пов'язані з екологічними катастрофами, бідністю, безробіттям або соціальною несправедливістю, де важливо передати атмосферу серйозності та загрози. З іншого боку, яскраві, теплі тони, такі як червоний, оранжевий або жовтий, можуть використовуватися для передачі енергії, динамізму та заклику до дії. Такі кольори часто асоціюються з боротьбою, емоційною

напругою або оптимізмом, що може бути ефективним, коли плакат має на меті мобілізувати глядачів на вирішення важливих проблем [16].

Колористичне вирішення є ще більш складним і багатогранним, оскільки поєднання кольорів не тільки визначає зовнішній вигляд плакату, але й формує його змістовну основу. Колір здатен створити контрасти, які дозволяють виокремити основні елементи плакату і акцентувати увагу на певних деталях. Це особливо важливо в соціальному плакаті, де кожен елемент має бути чітким та зрозумілим для швидкого сприйняття. Наприклад, контраст між чорним і білим може створювати враження драматичної напруги, підкреслюючи серйозність проблеми, що відображається на плакаті, в той час як поєднання яскравого червоного та чорного може символізувати загрозу чи агресію. Водночас, спокійніші кольори, такі як пастельні відтінки або м'які тони зеленого, можуть асоціюватися з миром, надією чи відновленням, що підходить для плакатів, які намагаються донести ідею вирішення проблеми або заклик до взаємної підтримки [18].

Крім того, важливо враховувати психологічний вплив кольору на сприйняття та емоції людини. Кожен колір викликає певні асоціації та почуття, що може вплинути на сприйняття повідомлення плакату. Червоний колір, наприклад, часто асоціюється з небезпекою, агресією, але також з енергією і боротьбою. Синій колір, в свою чергу, може викликати відчуття спокою, стабільності, але в темних відтінках він може символізувати сум або депресію. Зелені кольори, зокрема, символізують природу, гармонію та відновлення, але в контексті забруднення навколишнього середовища цей колір може набувати додаткового змісту, звертаючи увагу на проблему екології.

Таким чином, кожен колір і кожен відтінок в соціальному плакаті виконують не лише естетичну, але й функціональну роль. Вони допомагають передати настрої, ідеї та емоції, викликаючи в глядача відповідні реакції і

стимулюючи до роздумів або дій. Тонове та колористичне вирішення повинно бути ретельно підібране з урахуванням того, яку саме реакцію плакат має викликати: чи це гнів, сум, тривога, чи це заклик до змін і покращення ситуації. Важливість цієї складової в процесі створення соціального плакату неможливо переоцінити, оскільки саме через колір татон ми отримуємо перше враження від твору, яке може стати визначальним у подальшому сприйнятті і засвоєнні його соціального послання [19].

Колористичне та тонове вирішення серії соціальних плакатів, присвячених актуальним суспільним проблемам, є важливим елементом для передачі змісту та емоційного впливу на глядача. Були створені п'ять плакатів, кожен із яких піднімає конкретну тему: забруднення довкілля від заводів, вбивство тварин, занесених до Червоної книги, залежність від соціальних мереж, булінг над дітьми та суспільна байдужість («кожен сам за себе»).

Тональні та колористичні акценти, що використовуються в серії плакатів, мають важливе значення, оскільки колір викликає певні емоційні асоціації і здатен посилювати вплив на глядача. Колористична композиція кожного плаката вибудована на балансі між контрастом і гармонією, де теплі та холодні тони взаємодіють, створюючи емоційно насичені образи. Наприклад, у плакаті, що зображає тему вбивства тварин, занесених до Червоної книги, використовується червоний колір, що підкреслює жорстокість і трагізм ситуації, а темні відтінки додають відчуття суму та невідворотності. Кожен плакат серії спирається на повторення базових кольорів, що об'єднує роботи в єдиний концептуальний ряд, проте в кожній роботі ці кольори застосовані для передачі конкретної ідеї. Для даної серії плакатів було обрано кольорову гаму, що включає переважно відтінки червоного, чорного, сірого та зеленого. Ця кольорова палітра має на меті відобразити тривожні, негативні аспекти проблем, що розкриваються у плакатах: червоний колір символізує небезпеку, насильство, тривогу та

страждання. Він використовується як акцент, який притягує увагу глядача та підкреслює важливі деталі, такі як загроза зникнення тварин, руйнівний вплив соціальних медіа, або заклик про допомогу у випадку булінгу чи байдужості. Чорний колір слугує основним фоном і символізує темні сторони суспільства — забруднення, смерть, зневагу, апатію. Він додає драматизму і дозволяє червоному кольору яскраво контрастувати, підсилюючи емоційний вплив. Зелений колір представлений у приглушених відтінках і викликає асоціації з природою, що дає змогу акцентувати на екологічних аспектах плакатів. У контексті інших тем він також використовується для відображення деякої нейтральності або відсутності дії, пасивності. Сірий колір є проміжним тоном, що з'єднує елементи, створює відчуття пригнічення, безнадії, та, в той же час, підкреслює монотонність і буденність описаних проблем.

Кожен плакат у серії був розроблений з використанням цих тонових та колористичних принципів для досягнення цілісності та єдиного візуального стилю. Було створено низку начерків та етюдів, які дозволили відточити композицію і знайти найбільш влучне поєднання форми та кольору для кожної теми. Основним завданням на етапі начерків було знайти спосіб максимально стисло та влучно передати суть кожної проблеми.

Подальша робота над етюдами полягала у відточуванні деталей, що підкреслюють концепцію кожного плаката. Наприклад, у плакаті, присвяченому байдужості ("кожен сам за себе"), червоний колір застосований у вигляді контрастної плями на прохання допомоги, тоді як решта кольорової гами є більш приглушеною, що створює ефект невидимості, байдужості до чужих проблем. Це тонове рішення сприяє передачі загального настрою безнадії та ізоляції, викликаних суспільною байдужістю.

Таким чином, за допомогою кольорової палітри та тонового рішення було створено глибокі візуальні образи, що дозволяють глядачеві одночасно відчувати емоційну складність ситуації і задуматися про її наслідки.

2.3. Характеристика матеріалів та способів виразності, використаних у роботі над оригіналом

Робота над соціальним плакатом у графічному редакторі вимагає ретельного підбору матеріалів та інструментів для досягнення максимальної виразності і впливу на глядача. Соціальний плакат — це не просто мистецька робота, а потужний засіб впливу на суспільну свідомість. Він має передати ідею, викликати емоційний відгук і змусити задуматися над важливими соціальними проблемами. У графічному дизайні для цього використовуються різноманітні матеріали і технічні інструменти, що дозволяють створювати ефективні, зрозумілі та емоційно насичені роботи [22].

Одним із основних елементів при створенні плаката є вибір кольору. Колір має величезну силу візуального впливу на глядача, здатний підсвітити важливі аспекти повідомлення та викликати емоційну реакцію. Для соціального плаката важливо розуміти психологічний вплив кольорів. Наприклад, червоний колір часто асоціюється з агресією, небезпекою або тривогою, і його можна використовувати для привертання уваги до проблем, що потребують термінового вирішення, таких як екологічні катастрофи чи соціальні конфлікти. Зелені тони символізують природу, екологічні питання та відновлення, в той час як чорний і білий кольори можуть передавати серйозність, скорботу або навіть трагічність ситуації. Вибір палітри кольорів має бути продуманий так, щоб не лише візуально привертати увагу, але й відповідати контексту соціального послання [30].

Шрифт та типографіка — ще один важливий елемент у створенні соціального плаката. Шрифт може бути використаний для посилення емоційного впливу. Вибір шрифту залежить від характеру теми: строгі

геометричні шрифти можуть підкреслювати серйозність та науковий підхід до проблеми, тоді як більш емоційні та рукописні шрифти можуть передавати особистісний підхід або заклик до співчуття [36].

Важливо, щоб текст на плакаті був читабельним, зручним для сприйняття і не перевантажував композицію. Правильне використання шрифтів і їх комбінацій дозволяє організувати інформацію і створити візуальний ритм, який допомагає глядачеві швидко захопити основне послання. Лінії та форми також є важливими складовими виразності соціального плаката. Лінії можуть бути використані для створення чіткої композиції, для фокусування уваги на головних елементах плаката. Прямі лінії передають відчуття стабільності і порядку, у той час як вигнуті або ламані лінії можуть символізувати хаос, кризу або напругу. Використання геометричних форм допомагає організувати простір плаката і дає можливість виразити ідею через абстрактні символи, наприклад, круг може символізувати єдність, а квадрат — стабільність або обмеження. Текстури і фільтри у графічному редакторі дозволяють створити ефект глибини і реалістичності. За допомогою текстур можна додати відчуття матеріальності, що важливо, якщо плакат має на меті звернути увагу на конкретні проблеми, наприклад, екологічні чи соціальні. Наприклад, текстура землі або пилу може бути використана для того, щоб підкреслити тему забруднення, а текстура грубого паперу може надати плакату ретро-ефект або звернути увагу на проблему занепаду або забуття. Фільтри, такі як сепія або чорно-біле зображення, можуть підсилити атмосферу плаката, роблячи його більш драматичним або зосередженим на певних емоціях.

Іконографіка — це ще один потужний інструмент візуальної виразності. Використання зрозумілих іконок або символів дозволяє швидко донести складні соціальні концепції до глядача [10]. Векторні елементи, такі як піктограми, можуть виконувати роль візуальних метафор або бути використані для підкреслення певних аспектів соціальної проблеми.

Наприклад, зображення пустельних дерев або зламаних ланцюгів може символізувати екологічні катастрофи або обмеження свободи. Сучасні графічні редактори дозволяють з легкістю створювати та використовувати такі елементи, що робить плакат більш доступним для широкої аудиторії. Ритм і композиція плаката повинні відповідати темі, а також допомагати глядачеві швидко знайти основне послання. Правильне розташування елементів, їх гармонійне поєднання допомагає створити візуальний потік, де кожен елемент логічно впливає з попереднього. Використання контрасту, симетрії або асиметрії може впливати на сприйняття плаката. Наприклад, асиметрична композиція може створити відчуття нестабільності або кризи, що дуже ефективно в темах соціальних потрясінь. Симетрія, навпаки, дає відчуття порядку, спокою та стабільності. Ілюстрації та фотографії є важливими елементами при створенні соціального плаката, оскільки вони можуть робити послання більш реалістичним або емоційно насиченим. Фотографії, особливо чорно-білі або з низьким контрастом, здатні передати глибину емоцій і надавати плакату реалістичний характер, у той час як ілюстрації можуть бути більш символічними та абстрактними. Вибір між фотографією і ілюстрацією залежить від того, який ефект хоче досягти автор: фотографія створює реалістичне зображення реального світу, а ілюстрація може передавати більш універсальне послання [16].

Завдяки можливостям сучасних програми для графічного дизайну, можна не лише вдало поєднувати ці матеріали, а й експериментувати з ними, досягати нових стилістичних рішень і робити соціальний плакат яскравим, ефективним і таким, що запам'ятовується. Графічні інструменти дають можливість досягти високої точності, додавати різноманітні ефекти та використовувати складні техніки, такі як багатошарова обробка, маски, фільтри та інші цифрові маніпуляції.

Отже, матеріали і способи виразності, які використовуються у графічному редакторі для створення соціального плаката, мають критичне

значення для донесення послання. Кожен елемент — від кольору до композиції, від шрифтів до текстур — працює на створення бажаного емоційного ефекту і має допомогти глядачеві усвідомити важливість соціальної проблеми, яка порушується на плакаті.

2.4. Поетапне виконання практично-творчої частини кваліфікаційної роботи в матеріалі

Під час створення практично-творчої частини для магістерської роботи було виконано декілька етапів, що забезпечили повноцінне та якісне виконання соціальних плакатів на визначені теми. На початковому етапі було підготовлено графічні файли: створено новий документ у вибраному графічному редакторі, що відповідає розмірам і роздільній здатності, необхідним для друку. Після цього робимо скани готових ескізів, щоб отримати високоякісні оцифровані шаблони для подальшого опрацювання.

Далі відбувалося ретельне опрацювання деталей композиції. Основні елементи, розміщені на ескізах, було імпортовано до графічного редактора, де з використанням шарів і різних інструментів було здійснено детальне відтворення задуму. Додатково були опрацьовані такі аспекти, як обведення, тіні та текстури, що надали окремим елементам глибину й зробили зображення більш виразними. У деяких випадках, для створення символічного ефекту, було використано стилізовані спрощені форми.

На наступному етапі працювали над текстовими елементами. Для кожної теми підібрано відповідні шрифти, які забезпечують читабельність і відповідають загальному стилю плаката. Значну увагу приділено балансуванню тексту та зображення: текст розміщено так, щоб не перекривати основні зображення, але залишатися достатньо помітним для сприйняття.

Далі перейшли до накладання візуальних ефектів та здійснення колірної корекції. З метою підсилення образів та створення певного настрою

для кожного плаката додано ефекти розмиття, градієнтів і прозорості, що допомогли зробити композиції більш живими й виразними. Було також виконано остаточну корекцію кольорів і контрасту для підсилення візуальної передачі ідеї та забезпечення чіткого сприйняття соціальної теми.

Об'єднання картин однією кольоровою гамою під час створення серії соціальних плакатів є важливим художнім прийомом, що має величезне значення для виразності та сприйняття всього комплексу творів. У соціальних плакатах, які часто мають на меті донести до глядачів важливу соціальну, політичну чи екологічну проблему, кольорова гамма стає не просто елементом оформлення, а потужним інструментом для підсилення емоційного впливу, вираження ідеї та створення цілісної концепції.

Перш за все, єдність кольорової палітри допомагає створити гармонійний візуальний зв'язок між усіма елементами серії, що дозволяє їм сприйматися як частини одного цілого. У разі використання різних кольорових схем для кожного плаката серії можуть виникнути труднощі в їх сприйнятті як єдиного інформаційного блоку. Об'єднання ж картин одною палітрою кольорів дозволяє уникнути цього розриву, підсилюючи загальне послання. Наприклад, серія плакатів, об'єднана холодними відтінками синього та зеленого, може використовуватися для підкреслення тем екології, збереження природи або проблем, пов'язаних з кліматичними змінами. Це допомагає створити спільну атмосферу та візуальний зв'язок, де кожен елемент підтримує загальний зміст.

Крім того, кольорова палітра має величезний вплив на емоційне сприйняття плакатів. Кольори можуть викликати певні почуття та реакції, що є критично важливим для соціальних плакатів, які повинні пробуджувати емоції та мотивувати до дій. Наприклад, червоний колір часто асоціюється з небезпекою, агресією чи революцією, тому його використання у плакатах, що порушують питання насильства, війни або несправедливості, буде підсилювати напруженість та драматизм. Водночас використання м'яких

пастельних відтінків, таких як бежевий чи ніжно-зелений, може створити атмосферу спокою та надії, що підходить для плакатів, що закликають до збереження миру або збереження природи.

Ще одним важливим аспектом є символічне значення кольорів у культурному контексті. Кожен колір має певні асоціації, які можуть змінюватися в залежності від культурного чи історичного фону. Для прикладу, зелений може символізувати природу, здоров'я та оновлення в багатьох культурах, а червоний — це колір боротьби, крові, революційних змін. Вибір кольору для кожного плаката в серії дозволяє художнику передавати глибший смисл та підсилювати соціальне послання. Коли одна палітра кольорів використовується для серії, це дозволяє всім творам чітко відображати певну тему, одночасно не втрачаючи зв'язку з культурними чи соціальними контекстами, на які орієнтується конкретна робота [54].

Об'єднання плакатів однаковою кольоровою гамою також має значення для візуальної пізнаваності та цілісності. У світі графічного дизайну та реклами існує велика кількість інформації, і для того, щоб привернути увагу глядача до конкретної серії плакатів, важливо створити візуальну узгодженість. Використання єдиної кольорової палітри сприяє тому, щоб серія була пізнавана, навіть якщо глядач не бачить усіх плакатів одночасно. Оскільки кольори допомагають визначити тему та настрій плакатів, серія, виконана в одній кольоровій гамі, стане більш однозначною і чіткозчитуваною для глядачів, що підсилює ефективність комунікації.

Не менш важливим є і те, що використання однієї палітри дозволяє художникам краще опрацювати композицію та техніку виконання плакатів. Завдяки єдиній кольоровій гамі художник-графік може зосередитись на вдосконаленні інших важливих аспектів роботи — таких як форми, текстури, лінії та шрифти, що дозволяє досягти більш високої художньої якості та професійної зрілості серії в цілому. Більш того, колір може виступати не

тільки як декоративний елемент, а й як один із основних способів виразності, котрий підкреслює головні ідеї та концепції кожного плаката [55].

На завершальному етапі виконано фінальну перевірку кожного плаката на предмет зайвих елементів, кольорових відхилень чи помилок. Після цього файли збережено у форматах, придатних для друку, з високою роздільною здатністю. Для забезпечення якості друку створено пробні зразки, які дали можливість оцінити вигляд плакатів у реальному форматі та скоригувати деталі за потреби (Рис.Б.2.59-64).

Висновок до розділу 2

У другому розділі було детально розглянуто процес створення практично-творчої частини кваліфікаційної роботи, яка має важливе значення для повного розкриття концепції авторського задуму. В ході роботи над проєктом проведено аналіз становлення ідеї, пошуку композиційного рішення та технік виконання, що стало основою для формування цілісної концепції роботи. Вибір композиції та техніки виконання здійснювався з урахуванням обраної тематики соціальних плакатів, таких як забруднення навколишнього середовища, зникнення видів тварин, залежність від соціальних мереж, булінг дітей та байдужість (егоцентризм). Це надало можливість акцентувати увагу на важливих соціальних проблемах за допомогою художніх засобів.

Наступним етапом було тонове та колористичне вирішення, яке мало важливе значення для виразності робіт. Виконання начерків та етюдів дозволило дослідити різні варіанти передачі настрою і смислового навантаження в кожному із творів, що сприяло досягненню бажаного ефекту на глядача. Тональна побудова й обрані колористичні акценти допомогли створити контрастні й емоційно насичені зображення, підкреслюючи сутність соціальних проблем, висвітлених у серії плакатів.

Особливу увагу приділено характеристиці матеріалів і способам виразності, використаним у роботі над оригіналом. Обрані графічні редактори дали можливість досягнути необхідної деталізації й точності виконання, що є важливим для створення професійного й естетично привабливого продукту. Кожен матеріал і технічний засіб обирався з огляду на специфіку плакатного жанру та необхідність чіткого й лаконічного вираження ідеї.

Поетапне виконання кваліфікаційної роботи в матеріалі включало розробку ескізів, деталізацію композиційних елементів, фіналізацію колористичних рішень, а також технічне доопрацювання деталей. Послідовність етапів роботи дозволила методично підходити до реалізації авторського задуму, забезпечуючи злагодженість процесу та високу якість кінцевого результату.

Таким чином було здійснено всебічне обґрунтування методики створення практично-творчої частини кваліфікаційної роботи, що стало важливим етапом у досягненні мети роботи. Вибір композиційних, тональних та колористичних рішень, характеристика використаних матеріалів і технік, а також детальне описання процесу роботи над проєктом створили цілісну методологічну основу для виконання серії соціальних плакатів.

РОЗДІЛ 3. ЗНАЧЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ ВИВЧЕННЯ ПЛАКАТУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

3.1. Уроки мистецтва в освітній системі НУШ

Освіта незалежної України вимагає змін у змісті та цілях освітнього простору. У вересні 2017 року на основі створених передумов було ухвалено новий Закон «Про освіту», що регулює основи нової освітньої системи. Нова українська школа є ключовою реформою Міністерства освіти і науки, впроваджуючи нові стандарти та освітнє середовище [31].

Завдання нової української школи (НУШ) полягають у суттєвій трансформації освітньої системи, яка включає духовно-практичний зв'язок усіх учасників освітнього процесу, батьків учнів та актуальні цінності. Зміна підходів до навчання і змісту освіти є центральними аспектами реформи. Серед основних завдань НУШ виділяються: формування прогресивної, гуманної, толерантної особистості з чіткою патріотично-громадянською позицією та здатності приймати складні та відповідальні рішення.

Серед ключових завдань Нової української школи (НУШ) є не лише забезпечення якісної освіти, але й розвиток професійних компетентностей, необхідних для успішної самореалізації учнів у сучасному світі. Особливий акцент робиться на формуванні партнерських стосунків між учнями та вчителями, а також на активній співпраці між батьками та навчальними закладами. Це дозволяє створити умови, в яких потреби учнів стають центром уваги освітнього процесу, а дитина займає головну роль у навчанні. НУШ також надає вчителям свободу творчості та можливості для професійного розвитку, що сприяє підвищенню якості освіти. Такий підхід покращує ставлення учнів та їхніх батьків до навчальних закладів, стимулюючи позитивні зміни в освітній сфері загалом [13].

Реформа Нової української школи спрямована на забезпечення сприятливих умов для навчання та виховання учнів, спираючись на ключові принципи. Це передбачає презумпцію талановитості кожної дитини, що забезпечує захист від будь-якої форми дискримінації, та врахування цінності дитинства, що означає відповідність навчального процесу віковим особливостям учнів. Окремо акцентується увага на радості пізнання, що виявляється через залучення до дослідницької та проектної діяльності, а також на розвитку індивідуальності, яка забезпечується через стимулювання незалежного та самостійного мислення, формування самоповаги та впевненості в собі. Важливим аспектом є забезпечення здоров'я учнів, що включає умови для фізичного та психоемоційного розвитку, а також створення безпечного середовища в школі, де відсутнє насильство та цькування, і панує атмосфера довіри та взаємоповаги [35].

Після аналізу зазначених аспектів можна стверджувати, що реформа української освіти 2017 року була не лише необхідною, а й добре обґрунтованою. Головною метою Нової української школи (НУШ) є адаптація традиційних методів навчання до сучасних вимог, що сприяють гармонійному розвитку вільної та творчої особистості. Ця модель освіти акцентує увагу не тільки на накопиченні знань, а й на їх практичному застосуванні, що є важливим фактором для забезпечення успішної самореалізації кожного учня.

Зміни повинні охоплювати всі сфери освітньої діяльності, оскільки зростає потреба в інноваційних підходах до навчання та підготовки майбутніх педагогів. Нова система освіти висуває нові вимоги до підготовки вчителів та викладачів, і сучасний педагог повинен бути не лише висококваліфікованим фахівцем, але й готовим до впровадження інновацій у навчальний процес. Це підкреслює важливість пошуку нових форм і методів навчання та викладання, що сприяють розвитку сучасної освіти. Інтеграція Нової української школи (НУШ) в освітню систему України є основою для

створення навчання, яке відповідатиме вимогам часу та забезпечить високий рівень освіти [45].

Образотворче мистецтво викликає численні суперечності серед педагогів та батьків щодо його значення в шкільній програмі. Одні вважають цей предмет важливим для всебічного розвитку учнів, тоді як інші переконані, що години навчання варто присвятити «необхіднішим», «основним» і «обов'язковим» дисциплінам.

Таке ставлення спричинило зосередження уваги видатних українських вчених, серед яких Е. Белкін, І. Зязюн, Л. Любарська, Л. Масол, Н. Миропольська, Б. Неменський, О. Отич, М. Резніченко, О. Рудницька, Г. Сотська, Г. Шевченко, Н. Фоміна та інших, на дослідженнях тенденцій розвитку загальної художньо-мистецької освіти в Україні. Професор О. Рудницька неодноразово підкреслювала необхідність розрізнення між навчанням мистецьким дисциплінам і іншими освітніми предметами, наголошуючи, що мистецтво розвиває здатність бачити, відчувати і споглядати. Вона вважала, що художні твори звертаються безпосередньо до сенсорної сфери дитини, пробуджуючи її емоції та почуття.

Погляди науковці Рудницької на педагогіку мистецтва базуються на ряді важливих принципів. Вона акцентувала увагу на нерозривному зв'язку між навчанням і вихованням, підкреслюючи, що ці два аспекти мають взаємно доповнювати один одного. Важливим елементом педагогічної діяльності, за її словами, є різноманітність форм і видів роботи, адже кожен етап навчання потребує індивідуального підходу. Також Рудницька звертала увагу на залежність розвитку особистості від контексту педагогічної ситуації, що дозволяє враховувати особливості кожного учня. Вона акцентувала, що процес навчання має бути емоційно забарвленим, оскільки тільки через емоційний відгук можна досягти справжнього розуміння та переживання мистецтва. І, зрештою, вона наголошувала на важливості заохочення

творчого самовираження, адже саме через нього учень може віднайти свій власний шлях у світі мистецтва [45].

Сучасна українська вчена Г. Сотська дослідила значення мистецтва у формуванні особистості та його роль у її житті. Вона окреслила кілька ключових завдань художньо-естетичного розвитку учнів під час вивчення образотворчого мистецтва. Зокрема, вона наголошує на важливості формування естетичної культури, розвитку чуттєво-емоційного сприйняття естетичного ставлення до навколишньої дійсності. Окремо виділяється завдання виховання здатності бачити світ у його цілісності, збереження національної самобутності та культурної спадщини України як невід'ємної частини загальнолюдської культури. Крім того, Г. Сотська звертає увагу на необхідність стимулювання пізнавальної активності учнів, розвитку їх творчих здібностей та вдосконалення навичок образотворчої діяльності. Вона підкреслює, що важливим аспектом навчання є здатність розуміти мову мистецтва як форму міжособистісного спілкування, вміння розпізнавати почуття інших людей і сприймати різноманітність творчих виражень та бачення дійсності. Ці елементи підкреслюють значущість мистецтва в освітньому процесі та його вплив на всебічний розвиток учнів [50].

Уроки мистецтва в освітній системі Нової української школи (НУШ) займають важливе місце, оскільки мають величезне значення для всебічного розвитку учнів, формуючи в них емоційну, естетичну чутливість, творчі здібності та соціальні навички. Уроки мистецтва не обмежуються лише вивченням конкретних технік або видів творчості. Вони значно ширші і включають в себе розвиток уміння критично мислити, здатності до самовираження, формування моральних і громадянських цінностей. Мистецтво допомагає учням пізнати себе, оточуючий світ, а також розвивати активну громадянську позицію. Зміст і підходи, закладені в НУШ, визначають роль мистецтва як важливого інструменту для створення гармонійно розвиненої особистості [44].

По-перше, уроки мистецтва сприяють розвитку емоційної інтелігентності учнів. Мистецтво є потужним інструментом для вираження почуттів, емоцій та переживань, які важко висловити словами. Коли учні малюють, створюють скульптури, пишуть музику чи займаються театральним мистецтвом, вони мають можливість передати свої внутрішні переживання, пізнати власні емоції та навчитися розуміти і виражати їх. Це особливо важливо в період підліткового віку, коли емоційна саморегуляція і вміння керувати своїми почуттями є важливими для розвитку особистості. Поряд з цим, мистецтво допомагає розвивати емпатію — здатність ставити себе на місце інших, розуміти їхні почуття та переживання. Це важливо для виховання взаємоповаги та толерантності, що є основою здорових відносин у суспільстві.

По-друге, уроки мистецтва сприяють розвитку творчого мислення. Вони допомагають учням знаходити нові, нестандартні підходи до вирішення проблем, розвивати фантазію та уяву. Мистецтво є важливим засобом для розвитку критичного мислення, оскільки діти вчаться аналізувати, оцінювати і переосмислювати те, що вони бачать або створюють. Це важливо не тільки для мистецтва, а й для вирішення завдань у повсякденному житті, науці, техніці та інших сферах. Творчі підходи до вирішення проблем є необхідними в умовах сучасного світу, де інновації та нестандартне мислення мають вирішальне значення для розвитку. Уроки мистецтва допомагають учням зрозуміти, що не існує лише одного правильного рішення, і важливо шукати нові можливості, випробовувати різні варіанти.

По-третє, уроки мистецтва сприяють розвитку соціальних навичок. Вони дають учням можливість працювати в групах, обговорювати спільні проекти, взаємодіяти з однолітками, що є важливим для формування командного духу. Робота в групах на уроках мистецтва навчає дітей співпраці, розвитку лідерських якостей, комунікації, а також дає можливість зрозуміти важливість підтримки і взаємоповаги в колективі. Мистецтво

також має величезний потенціал для інтеграції різних культур та соціальних груп, допомагаючи дітям розвивати толерантність, розуміння культурної різноманітності та важливості взаємодії між різними соціальними групами.

Також уроки мистецтва сприяють формуванню естетичного смаку та культурної свідомості учнів. Пізнаючи твори мистецтва, діти отримують можливість оцінити красу навколишнього світу, збагачуючи свій внутрішній світ. Ось чому мистецтво має важливе значення для розвитку не лише естетичних почуттів, а й для формування культурної свідомості, що є необхідним для виховання свідомих громадян. Це допомагає учням усвідомити важливість культури у розвитку суспільства, розвивати повагу до культурної спадщини, а також сприяє розумінню важливості збереження культурних традицій та звичаїв.

Окрім цього, уроки мистецтва відіграють ключову роль у формуванні моральних та громадянських цінностей. Вони можуть ставити перед учнями важливі соціальні, екологічні та моральні питання, що дає можливість обговорювати і шукати шляхи вирішення глобальних проблем. Творчі роботи, які учні виконують на уроках мистецтва, можуть відображати ідеї про справедливість, рівність, свободу, толерантність і взаємопідтримку. Це сприяє розвитку активної громадянської позиції учнів, формуючи у них почуття відповідальності за майбутнє своєї країни та світу [41].

Уроки мистецтва також допомагають у розвитку індивідуальності та самовираження. Діти вчаться не тільки технічно виконувати певні завдання, але й висловлювати себе через творчість. Самовираження через мистецтво допомагає учням зрозуміти свою роль у світі, розвиває впевненість у своїх силах, дозволяє знаходити нові шляхи до самореалізації. Це є важливим елементом розвитку особистості, який допомагає учням не тільки в художній сфері, але й у житті в цілому.

Загалом, уроки мистецтва в системі НУШ мають значення не лише для розвитку творчих здібностей учнів, але й для їхнього загального розвитку як

гармонійно розвинених особистостей. Вони сприяють формуванню емоційної чутливості, критичного мислення, соціальних навичок, естетичних смаків, громадянської позиції та самовираження. У сучасному світі, де важливо не лише мати високі академічні знання, але й бути здатним до самовираження, комунікації та творчого мислення, уроки мистецтва стають невід'ємною частиною освітнього процесу, що готує учнів до активної участі в житті суспільства [42].

Варто підкреслити, що вплив мистецтва на формування особистості та розвиток професійної майстерності майбутнього вчителя. Виведеною істинною стало те, що постійний та необхідний взаємозв'язок між різними елементами мистецтва — такими як предмети, явища та процеси — має суттєвий вплив на формування тих професійно значущих якостей, які необхідні для майбутніх вчителів. Тому інтеграція мистецтва в педагогічний процес стає не лише важливим, а й необхідним чинником для розвитку майбутніх освітян.

Цікавість викликають інноваційні підходи до визначення критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів. Зокрема, вчена О. Рудницька висловлює сумнів щодо доцільності використання традиційної дванадцяти бальної системи оцінювання в мистецькій освіті. Вона пропонує змінити підхід, орієнтуючи оцінювання на такі важливі аспекти, як здатність учнів сприймати і творчо інтерпретувати художні твори. Важливими критеріями мають стати також уміння глибоко розуміти образний зміст твору та втілювати власні враження через власну творчість, що дозволяє більш точно оцінити розвиток емоційної та інтелектуальної сфери учнів [9].

Перспективи гуманізації освіти тісно пов'язані з мистецтвом, яке відіграє важливу роль у формуванні духовної культури учнів, пропонуючи нові ідеали для їх розвитку. Мистецтво реалізує принципи діалогічного підходу в педагогічному процесі, що сприяє не лише знайомству з найкращими зразками світового живопису, але й допомагає учням розвивати

здатність сприймати різноманітні явища навколишнього світу — як прекрасні, так і потворні. Це відкриває нові можливості для формування естетичного світосприйняття, а також для розвитку моральних і емоційних якостей особистості. Саме через взаємодію з мистецтвом та активну художньо-творчу діяльність діти здобувають важливий досвід самопізнання, оскільки мистецтво стає для них способом відображення власних думок і почуттів, а також каналом для пізнання навколишнього світу. Цей процес дозволяє кожному учневі не лише усвідомити свою ідентичність, але й розвивати критичне мислення, творчий потенціал та емоційну чутливість, що є невід'ємною частиною їхнього всебічного розвитку [11].

Особливо важливо, що в творчості не існує єдиного правильного рішення. Учень має змогу виразити своє бачення, і свобода творчого самовираження під час мистецьких занять дозволяє йому бути самим собою, не боятися помилок. Важливим є те, щоб учень відчував підтримку з боку вчителя, який надихає його і створює атмосферу свободи та щастя не тільки під час уроків, а й у повсякденному житті. Це сприяє розвитку в молодій людині навичок відповідальності, уміння приймати рішення, нести за них відповідальність, обґрунтовувати свої вибори та застосовувати здобуті знання і досвід у різних життєвих ситуаціях, як у школі, так і поза її межами.

3.2. Формування умінь і навичок учнів засобами станкової графіки

Станкова графіка відіграє важливу роль у навчальному процесі, формуючи у учнів не лише художні уміння та навички, але й загальний розвиток особистості. Цей вид мистецтва, що охоплює різні техніки, такі як офорт, ліногравюра, ксилографія та інші, сприяє розвитку якості сприйняття, творчого мислення та уваги до деталей.

По-перше, станкова графіка дозволяє учням вивчати основи композиції, лінії, текстури та світлотіні. Через практичні заняття з графіки,

учні навчаються працювати з різними матеріалами та інструментами, що розвиває їх технічні навички та творчий потенціал. Кожен етап створення графічного твору, від ескізу до фінальної обробки, сприяє формуванню уважності, терплячості та цілеспрямованості. Робота з графічними матеріалами, такими як олівець, вугілля чи туш, допомагає учням краще зрозуміти простір і об'єкти в ньому. Вони вчаться аналізувати пропорції, перспективу та композицію, що сприяє розвитку візуального мислення [26].

По-друге, заняття станковою графікою сприяють розвитку чуттєвого сприйняття, емоційності та інтуїції. Учні навчаються передавати свої враження та емоції через графічні зображення, що допомагає їм глибше усвідомлювати власні почуття та переживання. Цей процес також стимулює розвиток критичного мислення, адже учні повинні аналізувати свої роботи, визначати їх сильні та слабкі сторони, а також отримувати конструктивний зворотний зв'язок від вчителя та однокласників [33].

Крім того, станкова графіка може слугувати інструментом для інтеграції предметних зв'язків. Наприклад, учні можуть вивчати історію мистецтва через призму графічних творів, що дозволяє їм усвідомити культурний контекст створення художніх творів. Це також сприяє розвитку наукового мислення, оскільки учні можуть досліджувати техніки, історію та значення графіки в різних культурних традиціях.

Важливим аспектом є також те, що графіка може слугувати засобом самовираження для учнів. Вона дозволяє їм знайти свій власний стиль, розвинути індивідуальність і впевненість у собі. Відчуття досягнення, яке супроводжує завершення графічної роботи, формує позитивне ставлення до навчання та сприяє розвитку внутрішньої мотивації.

Плакат як жанр станкової графіки відрізняється від інших видів графіки тим, що поєднує в собі не лише художні, але й інформаційно- комунікативні функції. Вивчення та створення плакатів має великий освітній потенціал, наприклад, розвиток навичок візуальної комунікації. Плакат

спрямований на передачу чітких та зрозумілих повідомлень через зображення. Робота над плакатом вчить учнів як використовувати зображення, символи, текст і кольори для ефективної комунікації з аудиторією. Це розвиває їхні комунікативні здібності. Також важливим навичкам, які отримують учні вивчаючи станкову графіку – це зосередження на головному. В процесі створення плаката учні вчаться виділяти основну ідею або повідомлення, зосереджувати увагу на ключових елементах та уникати зайвих деталей. Це сприяє розвитку критичного мислення і навички фокусування на суті [46].

Розвиток дизайнерських умінь також відбувається під час знайомства зі станковою графікою, особливо, з плакатом. Плакат як вид графіки включає в себе елементи дизайну. Учні вчаться правильно поєднувати шрифти, кольори, форми та розміщувати елементи на площині, що формує їхні базові знання з графічного дизайну. Навички аналізу і структурування інформації: Створення плаката передбачає необхідність опрацювати велику кількість інформації та обирати найважливіше. Учні вчаться структуровано подавати інформацію, виділяти головне, аналізувати тему та адаптувати матеріал для візуального представлення [24]. Використання різних графічних технік для створення плакату (трафарет, колаж, ліногравюра, комп'ютерна графіка) дозволяє учням експериментувати з матеріалами та засобами виразності. Це допомагає розвивати їхні технічні навички та здатність працювати з різними інструментами. Тема плакату часто стосується соціальних чи екологічних проблем. Учні, створюючи плакати на теми захисту довкілля, соціальної справедливості, здорового способу життя, розвивають відповідальність та громадянську свідомість. Плакат як жанр дає можливість учням вільно виражати свої ідеї в креативний спосіб. Вони можуть створювати як реалістичні, так і абстрактні роботи, що розвиває їхню уяву і креативне мислення [4].

Отже, станкова графіка має багатогранний вплив на формування умінь і навичок учнів, а плакат як жанр станкової графіки є потужним засобом не тільки для художнього розвитку учнів, але й для формування їхніх аналітичних, соціальних та комунікативних умінь, сприяє не лише розвитку технічних навичок, а й формує емоційне, інтелектуальне та творчо-естетичне сприйняття, що є важливими складовими всебічного розвитку особистості учня.

3.3. Вплив мистецтва плакату на формування національної та культурної ідентичності учнів

Формування національної та культурної ідентичності учнів є важливою складовою частиною сучасної освітньої практики, оскільки від цього залежить не тільки самосприйняття особистості, але й її здатність взаємодіяти з іншими культурами, підтримувати національні традиції та зберігати культурний спадок. Процес формування національної ідентичності охоплює численні аспекти, які сприяють становленню учнів як свідомих громадян своєї країни та світу в цілому. Це завдання не є лише відповідальністю вчителів чи школи, а й усього суспільства, яке має спільно працювати над тим, щоб молодь не лише отримала знання, а й розвинула відчуття приналежності до певної культурної спільноти [25].

Формування національної та культурної ідентичності в процесі навчання є важливим для збереження та розвитку національних традицій. Знання своєї історії, культури, мови, літератури, звичаїв дозволяє молодому поколінню не тільки краще розуміти минуле своєї нації, але й активно брати участь у її культурному та соціальному житті сьогодні. Учні, які отримують таку освіту, здатні оцінити важливість збереження культурної спадщини, продовжувати традиції та передавати їх наступним поколінням. Без цього неможливо уявити побудову здорового та згуртованого суспільства, де кожен індивід має не лише право на самовираження, але й поважає спадщину

попередніх поколінь. Важливість національної ідентичності в тому, що вона дає можливість не лише зберігати минуле, але й адаптуватися до викликів сучасності, зберігаючи при цьому свою унікальність [7].

Крім того, формування національної ідентичності сприяє розвитку самосвідомості учнів і гордості за свою націю. Коли молодь розуміє, хто вона, чому її культура важлива, і як вона може внести свій вклад у розвиток країни, виникає відчуття власної значущості і відповідальності [14]. Цей процес також допомагає зміцнити почуття єдності, адже молоді люди з різних куточків країни, з різним соціальним та економічним статусом можуть знайти спільні точки дотику, об'єднуючи їх національні цінності та ідеали. Вони стають гордими за свою культуру, мову, історію, а також розуміють важливість того, щоб передавати ці цінності наступним поколінням.

Формування національної ідентичності не обмежується лише вивченням історії та культури країни, воно також включає в себе здатність інтегруватися в глобальний контекст, зберігаючи свою культурну унікальність. В умовах глобалізації важливо навчити учнів шанувати свою націю і водночас бути відкритими до інших культур та традицій. Це дозволяє не тільки зберігати національну ідентичність, але й вчить поважати і приймати різноманітність, що є особливо важливим у сучасному світі. Молодь, яка має чітке розуміння своїх національних цінностей, здатна краще адаптуватися в мультикультурному середовищі, а також активно сприяти розвитку міжкультурного діалогу [27].

У той же час, формування національної та культурної ідентичності також сприяє розвитку критичного мислення та толерантності. Знання власної культури і традицій дозволяє молодим людям краще розуміти не тільки себе, але й інших, оскільки вони мають змогу порівнювати різні культурні особливості, навчатися з повагою ставитися до різноманіття думок і переконань [34]. Це не лише сприяє розвитку внутрішньої толерантності,

але й допомагає уникати стереотипів і культурних упереджень, що є важливим у контексті взаємодії в глобалізованому світі.

Також не можна недооцінювати роль національної ідентичності у розвитку творчих здібностей учнів. Знання своєї культури, мови, мистецтва та літератури є важливим джерелом натхнення для молодих людей, адже це дає їм можливість краще розуміти не тільки світ навколо себе, але й розвивати власні таланти та здобувати нові професійні навички [29]. Творчість, яка виходить із глибоких коренів національної культури, може стати важливим чинником розвитку національної самобутності, адже вона є не лише способом самовираження, але й інструментом збереження національної спадщини.

Останнім, але не менш важливим аспектом формування національної та культурної ідентичності є згуртованість суспільства. Сильна національна ідентичність допомагає створити єдину громадську свідомість, де кожен громадянин розуміє свою роль в розвитку країни і бере на себе відповідальність за її майбутнє. Національна єдність, збудована на основі глибокої поваги до культурної різноманітності та традицій, є основою стабільності і розвитку будь-якої держави. Коли учні розуміють значення цього єднання, вони не лише створюють міцні зв'язки всередині своєї країни, але й мають змогу сприяти світовому співтовариству, розвиваючи власні культурні цінності в контексті глобальних викликів.

Таким чином, формування національної та культурної ідентичності учнів є багатогранним і важливим процесом, який охоплює різні аспекти розвитку особистості, починаючи від збереження традицій та культурної спадщини і до розвитку толерантності, творчості і активної громадянської позиції. Це не лише про ідентифікацію з власною нацією, але й про здатність розуміти інших, взаємодіяти з ними та брати участь у розвитку світового співтовариства. Плакат як засіб візуальної комунікації відіграє важливу роль у формуванні національної та культурної ідентичності учнів, особливо в

освітніх процесах, де візуальні образи є важливим джерелом інформації та впливу на підсвідомість. Його здатність конденсувати інформацію у просту, доступну та емоційно насичену форму робить його потужним інструментом для передання ідеологічних, культурних та національних цінностей [14].

Плакати використовуються для візуального виховання, оскільки вони привертають увагу своєю яскравістю, символами та графічними елементами. У процесі формування національної ідентичності учнів важливо передавати культурні та історичні цінності в легкій для сприйняття формі. Образи, що зображують героїв, історичні події, національні символи (трипільську культуру, Козаччину, сучасні досягнення), сприяють розвитку почуття гордості за свою країну та культуру. Такі плакати створюють емоційний зв'язок з ідеями патріотизму та поваги до національної спадщини, адже через зображення діти краще сприймають та запам'ятовують важливі національні символи.

Національна і культурна ідентичність тісно пов'язана з візуальними символами, такими як прапор, герб, мова, архітектура та народні звичаї. Плакати, що використовуються в освітніх закладах, можуть підкреслювати ці елементи, що допомагає учням усвідомлювати свою національну приналежність. Наприклад, плакати, які демонструють український вишиванковий орнамент, традиційні танці, пісні або літературні надбання, сприяють тому, щоб учні ідентифікували себе з культурою своєї країни [8].

Особливо ефективними є плакати, які звертаються до різноманітності регіональних культур України. Таким чином, діти з різних регіонів бачать і розуміють свою країну як багату та різноманітну культурну мозаїку, що посилює відчуття спільності та гордості за національну ідентичність.

Плакати також використовуються для формування соціальних цінностей, які є частиною національної ідентичності. Вони можуть сприяти вихованню толерантності, поваги до інших культур, етиці співіснування, яка є важливою в багатонаціональному суспільстві. Плакати, що популяризують

такі цінності, як взаємодопомога, єдність, мир і злагода, стають частиною загальнонаціонального дискурсу і допомагають учням зрозуміти важливість інтеграції цих цінностей у своє життя [2].

Плакати в освітніх закладах можуть нести просвітницьку функцію, спрямовану на підвищення обізнаності учнів про національну історію, культуру та сучасні виклики. Плакати, присвячені історичним подіям, таким як Революція Гідності або війна за незалежність України, допомагають учням краще розуміти ці події через візуальні метафори, створюючи відчуття єдності з національними героями. Ці плакати відіграють ключову роль у формуванні національної свідомості молодого покоління.

Мотивуючі плакати, що акцентують увагу на важливості освіти, науки, здорового способу життя або громадянської активності, також можуть впливати на формування національної ідентичності. Плакати з цитатами відомих українських діячів, наприклад Тараса Шевченка, Лесі Українки, або сучасних українських культурних постатей, мотивують учнів до досягнень, підкреслюючи їхню національну приналежність та культурне коріння.

У сучасному світі, де візуальна культура є домінуючою, плакати можуть стати важливим інструментом для розвитку критичного мислення та медіа грамотності. У процесі обговорення та аналізу плакатів учні можуть навчитися розпізнавати маніпулятивні техніки та медіа-меседжі, що сприятиме формуванню свідомої національної та культурної ідентичності[49].

Таким чином, плакат є надзвичайно ефективним інструментом для формування національної та культурної ідентичності учнів. Він не лише інформує та виховує, але й створює емоційний зв'язок з національними та культурними цінностями. Через яскраві візуальні образи, символи та метафори плакати допомагають учням зрозуміти та відчувати свою приналежність до рідної країни, сприяючи розвитку патріотизму, гордості за

свою історію та культуру, а також вихованню в них громадянської свідомості та соціальної відповідальності.

Висновки до розділу 3

Третій розділ присвячений аналізу значення та функцій вивчення плакату у процесі навчання мистецтва в Новій українській школі. Зроблений огляд ролі плакату в системі НУШ підтвердив, що цей вид станкової графіки є не лише інструментом візуального виховання, а й потужним засобом формування національної та культурної ідентичності учнів. Плакат здатен акумулювати багатогранні культурні ідеали, історичні події та символи, що сприяє їх інтеграції в освітній процес.

По-перше, було показано, що заняття мистецтва в НУШ спрямовані не лише на розвиток художніх здібностей і креативності учнів, а й на виховання соціально та культурно свідомих громадян. Вивчення станкової графіки, зокрема плакату, дозволяє розширити можливості учнів у формуванні візуальної грамотності та сприйнятті мистецьких явищ. Учні, аналізуючи плакати та створюючи їх власноруч, розвивають такі важливі навички, як композиційне мислення, вміння працювати з кольором, текстом, а також зображувати символічні елементи.

По-друге, плакат є важливим інструментом формування національної ідентичності. Завдяки його здатності концентрувати важливі символи та метафори, плакати стають потужним засобом передачі національних цінностей. На уроках мистецтва учні мають можливість працювати з образами, які представляють національну спадщину, такі як прапор, герб, традиційні українські орнаменти, історичні постаті та події. Це сприяє вихованню у дітей почуття гордості за свою країну, розуміння історичних коренів та зв'язку з культурною спадщиною. Візуальні образи плакатів роблять цей процес емоційно насиченим, що допомагає глибше засвоїти матеріал та відчутти приналежність до національної спільноти.

По-третє, плакат також виконує важливу соціальну функцію у формуванні культурної ідентичності учнів. Через візуальні засоби він виховує толерантність, повагу до різних культур та вчить взаємодії в багатонаціональному суспільстві. Соціальні меседжі, що розміщуються на плакатах (мир, єдність, співпраця), сприяють формуванню в учнів важливих моральних цінностей, які є невід'ємною частиною національної свідомості.

Окрім цього, плакат відіграє важливу інформаційно-просвітницьку роль. Через вивчення плакатів, присвячених важливим історичним подіям України, таким як Революція Гідності чи війна за незалежність, учні отримують можливість краще зрозуміти значущі події в житті своєї країни. Візуальні образи таких плакатів створюють емоційний зв'язок між учнями та сучасністю, допомагаючи молодому поколінню усвідомлювати свою відповідальність за майбутнє країни.

Нарешті, плакат також виступає ефективним мотивуючим засобом. Мотивуючі плакати на тему освіти, науки, культурних досягнень чи громадянської активності сприяють розвитку в учнів почуття відповідальності за власний розвиток та за країну. Вивчення плакату стимулює учнів до активної громадянської позиції, розвиває критичне мислення та навички аналізу візуальних меседжів, що є важливою складовою сучасної медіа грамотності.

Таким чином, аналіз третього розділу довів, що плакат виконує численні функції у процесі навчання мистецтва в Новій українській школі. Це потужний засіб візуального виховання, що не лише допомагає учням засвоювати мистецькі знання, але й формує у них національну свідомість, культурну ідентичність та громадянську відповідальність. Вивчення плакату на уроках мистецтва робить вагомий внесок у виховання всебічно розвинених та свідомих громадян України.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження соціального плакату ХХ-ХХІ століття можна сформулювати кілька **основних висновків**, які стосуються теоретичних, методичних та практичних аспектів його створення та функціонування в різних сферах суспільства.

У ході дослідження було досягнуто поставленої мети через виконання визначених завдань:

1. Було досліджено основні поняття та теорії, що стосуються соціального плакату як мистецького жанру та засобу образної комунікації.
2. Проаналізовано еволюцію соціального плакату у ХХ–ХХІ століттях, визначено ключові етапи його розвитку та вплив на суспільну свідомість.
3. Досліджено образну мову соціального плакату через аналіз творів художників, виявлено особливості виразності та символізму.
4. Вивчено вплив соціального плакату на формування культурної ідентичності та національних цінностей у сучасному суспільстві.
5. Розроблено та виконано практичну роботу, що включала пошук ідеї, композиційне рішення та техніку виконання.
6. Визначено роль соціального плакату у процесі навчання мистецтва в сучасній українській школі, окреслено його вплив на формування умінь і навичок учнів, а також на їх культурну свідомість.

Досліджено ключові аспекти соціального плакату як жанру мистецтва, його роль у суспільстві та методологічні підходи до аналізу плакатів. Соціальний плакат є потужним інструментом комунікації, який має здатність відображати суспільні проблеми та виклики, формувати громадську думку, і навіть змінювати соціальні орієнтири. Зміст соціального плакату постійно еволюціонує разом із розвитком суспільства, що відображено в широкому спектрі тем, які він охоплює, таких як екологічні проблеми, політичні

конфлікти, соціальні питання, національні та культурні питання. Аналіз джерел та термінологічної бази свідчить про глибоке проникнення плакату в культурні та політичні контексти певних історичних етапів, зокрема у ХХ столітті. Плакат починає розглядатися не лише як художній, а й як соціальний, політичний та культурний феномен. Крім того, специфіка образної мови соціального плакату розкривається через використання символів, кольорів, композиційних рішень, що дозволяють митцям підсилювати емоційний ефект та викликати глибокий відгук у глядачів. У контексті повномасштабного вторгнення росії в Україну соціальний плакат набуває ще більшого значення, адже він став важливим інструментом вираження національної свідомості та громадянської позиції українського суспільства в умовах війни.

Визначено методику виконання практично-творчої частини, що включає розробку концепції плакату, вибір композиційного рішення, технічного виконання, а також тонове та колористичне вирішення. Процес створення соціального плакату розпочинається з формулювання ідеї, що вимагає глибокого аналізу суспільної проблеми та вибору відповідної концепції. Важливим етапом є пошук композиційного рішення, яке повинно бути зрозумілим та ефективно передавати ідеї глядачу. У цьому контексті правильний вибір техніки виконання є важливим аспектом, адже плакат може бути створений у різних стилях та техніках — від класичної графіки до цифрових технологій. Тонове та колористичне рішення відіграє ключову роль у виразності твору, адже кожен колір має свою емоційну інтерпретацію і здатний підсилювати основну ідею. Окремо слід відзначити використання різноманітних матеріалів, що дає можливість експериментувати з текстурами та стилістичними прийомами, що збільшує художню виразність плакату. Поетапне виконання практично-творчої роботи дозволяє детально простежити кожен етап процесу — від ідеї та начерків до фінального

варіанту плакату, що дає змогу оцінити всі технічні та творчі рішення, зроблені художником на кожному етапі роботи.

Також було досліджено роль плакату в освіті, зокрема в контексті нової української школи (НУШ), а також про його вплив на формування культурної та національної ідентичності учнів. Вивчення плакату як частини навчального процесу має велике значення для розвитку естетичних смаків та критичного мислення учнів. Плакат як частина мистецької освіти в НУШ допомагає учням краще розуміти та сприймати сучасні соціальні, культурні та політичні процеси, формуючи їхню здатність до візуальної комунікації. Також важливим аспектом є те, що плакат є чудовим інструментом для виховання громадянської позиції, адже він здатний бути не лише художнім твором, а й потужним соціальним посланням. Вивчення станкової графіки допомагає учням розвивати вміння та навички роботи з графічними матеріалами, що сприяє розвитку їх творчих здібностей. Крім того, соціальний плакат активно сприяє формуванню національної свідомості серед молоді, оскільки він часто відображає важливі аспекти національної культури, історії та політики. Сучасні плакати українських художників, які зображують події війни, допомагають учням краще розуміти національні проблеми та виклики, з якими стикається Україна.

Таким чином, соціальний плакат є важливим інструментом не тільки в художньому, але й у соціальному контексті. Він має здатність змінювати ставлення до суспільних проблем, формувати громадську думку та національну свідомість. У процесі навчання мистецтва в новій українській школі плакат відіграє важливу роль у розвитку учнів, оскільки він не тільки навчає візуальної грамотності, а й сприяє вихованню активної громадянської позиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абизов В.А. Фактори та умови, що визначають дизайн середовищних систем і об'єктів. Вісник КНУКіМ. 2008. № 19 . С. 3-10.
2. Андрейканіч А. І. Плакат: його види та жанри. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Київ, 2013. Вип. 19 (1). С. 121–126.
3. Андреева, О. М. "Соціальний плакат у контексті сучасного дизайну". Вісник Львівської Національної академії мистецтв України, 2021, №2, С. 45–51.
4. Антонович Є. А. Художні техніки в школі. Свид. Київ, 1997. С. 54 – 67
5. Безклубенко С. Мистецтво: терміни та поняття : енциклопед. вид. : у 2 т. Т. 1 (А-Л). Київ : Інститут культурології НАМ України, 2008. 240 с.
6. Бейкер, С. Плакат: від пропаганди до мистецтва. Лондон: Tate Publishing, 2018. 112 с.
7. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
8. Буряк, М. Мова плакату: Символ, знак і колір у контексті впливу. Харків: Ранок, 2014. 318 с.
9. Васильєва О., Поклад І. Розвиток творчої особистості дитини в образотворчій діяльності. Київ: Мистецтво та освіта, 2002. С 42-43.
10. Велика українська енциклопедія. Бердслі, Обрі Вінсент, 2023. URL: <https://vue.gov.ua/> Бердслі, Обрі Вінсент (дата звернення 18.08.2024).
11. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. – Вид. 3-тє, доопрац. і доповн. Київ: Знання, 2008. 566 с.
12. Гаврилюк, О. Сучасний соціальний плакат: Методика розробки концепції. Львів: Астролябія, 2019. 135 с.
13. Головань М. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. №3. С. 23-30.

14. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави: студії виховання. Рідна шк. 2001. № 2. С. 9–14.
15. Григор'єва, Л. А. Плакат у візуальній культурі: досвід модернізму та постмодернізму. Київ: Мистецтво, 2018. 212 с.
16. Грищенко В. В. Особливості дизайну в мистецтві плаката. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура, 2011. № 6. С. 138-140.
17. Гомбріх, Е. Г. Історія мистецтва. Львів: Априорі, 2010. 109 с.
18. Даниленко В. Я. Основи дизайну: Навчальний посібник. Київ: ІЗМН. 1996. 92 с.
19. Дубовик О. І. Графічний дизайн : теорія і практика. Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 2018. 256 с.
20. Зозуля, Н. В. "Соціальний плакат як засіб впливу: психологічний аспект". Проблеми сучасного мистецтва, 2022, №20, С. 34–41.
21. Іванова Н. В. Плакат як засіб впливу в медійному просторі. Львів : Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2017. 180 с.
22. Іванченко Ю., Ваврик О., Бросаліна О. та ін. Дизайн: словник- довідник. Київ: Київ: Фенікс, 2010. 384 с.
23. Історія плаката й плакатне мистецтво України. URL: <https://violity.com/ua/publication/2957-storiya-plakata-j-plakatne-mistectvo-ukrayini.html> (дата звернення: 10.05.2024).
24. Ковальчук Т.П. До питання практичної підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва на художньо-графічних факультетах педагогічних закладів освіти. Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць. Вип. 10. Ред.кол: В. К. Буряк (гол. ред.) та інші. Кривий Ріг: КДПУ, 2005. С.134 – 144.
25. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Наказ Міністерства освіти і науки України 06 червня 2022 року № 527. URI: <https://lpnu.ua/viddil-molodizhnoi-polityky-ta->

- [sotsialnoho-rozvytku/kontsepsiia-natsionalno-patriotychnoho](https://drive.google.com/file/d/1aJCZ_Vy1qlMhalPC3y4_vKgV-mB_aVry/view) (дата звернення 23.06.2024).
26. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва та методика художнього виховання дітей; навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ. 2006. 200 с.
27. Кривонос Ю. Формування свідомих патріотів Вітчизни. Джерело пед. майстерності. 2005. № 1, ч. 2. С. 45–49.
28. Лебедева І. В. Соціальний плакат ХХ–ХХІ століть: стильові напрямки та художні засоби. Харків: Ранок, 2020. 315 с.
29. Лящук Т. Майбутнє плаката в надійних руках. Образотворче мистецтво. 1978. № 4. С. 20–21.
30. Мирошниченко С. А. Теорія і практика графічного дизайну. Харків: Видавництво «Іздат», 2019. 288 с.
31. Нова українська школа. (2016). URI: https://drive.google.com/file/d/1aJCZ_Vy1qlMhalPC3y4_vKgV-mB_aVry/view (дата звернення 17.05.2024).
32. Новікова О. В. Мистецтво плакату та його роль у сучасному суспільстві. Львів : Видавництво ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 220 с.
33. Ничкало Н. Г. Творчий розвиток особистості засобами мистецтва : навч.-метод. посіб. Чернівці : Зелена Буковина, 2011. 255 с.
34. Пастир І. В. Становлення професійної майстерності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції : зб. наук. праць / гол. ред. М. П. Ліфінцев. Київ, 2005. Вип. 3. С. 196–200.
35. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: збірка наукових праць. Випуск 10. Київ: Інститут реклами, 2007. 275 с.
36. Петрушенко О. П. Словник з естетики: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2009. 353 с.

- 37.Пічкур М.О. Навчальний посібник: Теорія і практика композиції. Кольорова. Київ. 2022. 238 с.
38. Плакат. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%82> (дата звернення: 12.06.2024).
- 39.Плакати воєнного часу: повномасштабне вторгнення — у творах українських митців. URL: <https://druk.press/plakaty-vojennoho-chasu/> (дата звернення: 12.06.2024).
- 40.Плакати воєнного часу/ Ukrainian Wartime Posters. URL: <https://www.facebook.com/p/Ukrainian-Wartime-Posters-%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D0%B2%D0%BE%D1%94%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%83-100094748152012/> (дата звернення: 12.06.2024).
- 41.Подласий І. П. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2004. 616 с.
- 42.Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 07.07.2024).
- 43.Романенко О. Ф. Мистецтво плакату : від класики до сучасності. Київ : Видавництво «Мистецтво», 2019. 192 с.
- 44.Руденко Є. В., Павленко А. Ф., Бистрякова В. Н., Кугай Т. А., Басанець О. П. Роль соціального плакату у розвитку суспільства. Технології та дизайн. 2017. №3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/td_2017_3_4 (дата звернення: 19.08.2024).
- 45.Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник. Київ: Навчальна книга – Богдан, 2014. 360 с.
- 46.Сотська Г. Художньо-конструкторська підготовка вчителя образотворчого мистецтва у системі його професійної діяльності.

- Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. праць / за ред. В. М. Мадзігона. Київ, 2007. Вип. 10. С. 147 - 152.
47. Сотська Г, Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар», 2016. 52 с
48. Стеценко А. Розвиток сучасного плакату та його вплив на суспільство. URL: https://knowledge.allbest.ru/culture/3c0b65625a3ac69a4d43a88521316d36_0.htm (дата звернення: 03.04.2024)
49. Сухомлинский В. А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности. Избранные произведения: в 5 т. Киев: Радянська школа, 1979. Т. 1. С. 177–184.
50. Туриніна О.Л. Психологія творчості : навчальний посібник. Київ. 2007. 160 с.
51. Універсальний словник-енциклопедія. Л. Левицький, 2023. URL: <https://1684.slovaronline.com/> (дата звернення 08.05.2024)
52. Холл С. Семіотика та плакат: Як образ передає ідею. Лондон: Routledge, 2012. 216 с.
53. Шалінський І. Джерела становлення української друкованої продукції та виникнення плакату. МІСТ : Мистецтво, історія, учасність, теорія : зб. наук. праць ІПСМ НАМ України. Київ: Фенікс, 2008. С. 39 – 49.
54. Шевченко В. Я. Композиція плаката: навч. посіб. Харківська держ. академія дизайну і мистецтв. 2-ге вид., доп. Харків: Колорит, 2007. 133 с.
55. Щербина В. Г. Композиція та ідея: межі матеріального втілення. Реклама і дизайн в умовах глобалізації вищої освіти та інформаційної інтеграції : зб. наук. праць / гол. ред. М. П. Ліфінцев. Київ, 2005. Вип. 3. С. 372–373.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

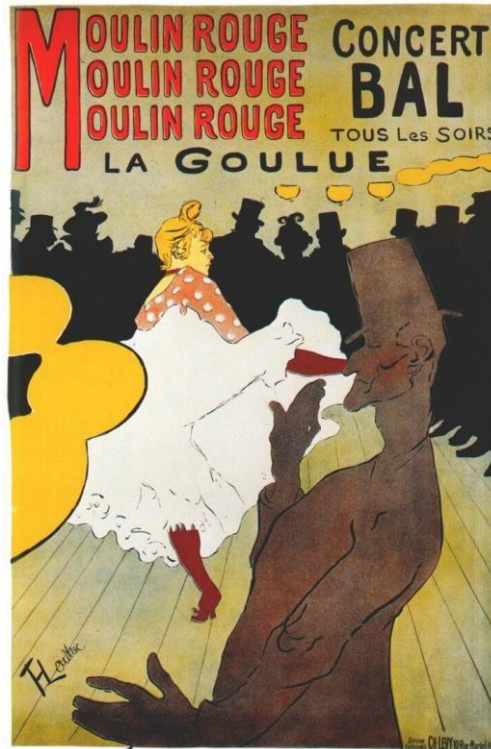

Рис.1.1. Анри де Тулуз-Лотрек «Мулен Руж, Ла Гулю», 1891 р.

Рис.1.2 Джеймс Монтгомери Флегг «I Want You for U.S. Army», 1917 р.

Рис.1.3. І. Цибульник «І вражою злою кров'ю волю окропіте!», 1942 р.

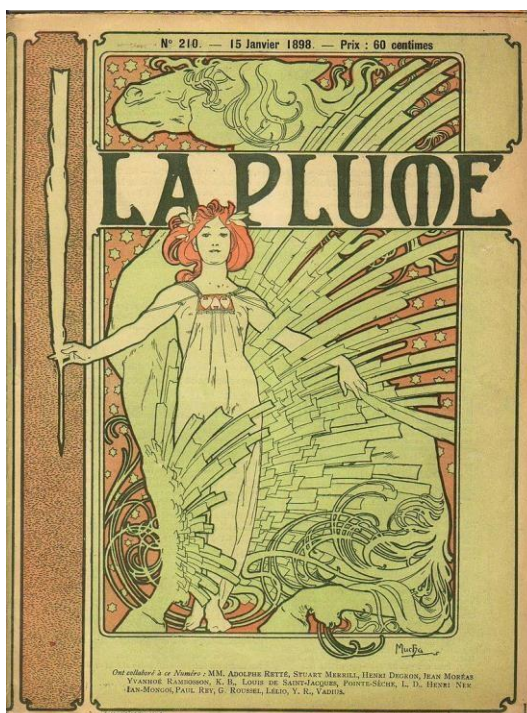

Рис.1.4. Альфонс Муха обкладинка журналу «La Plume», 1898 р.

Рис.1.5. Шепард Фейрі постер «Надія», 2010 р.

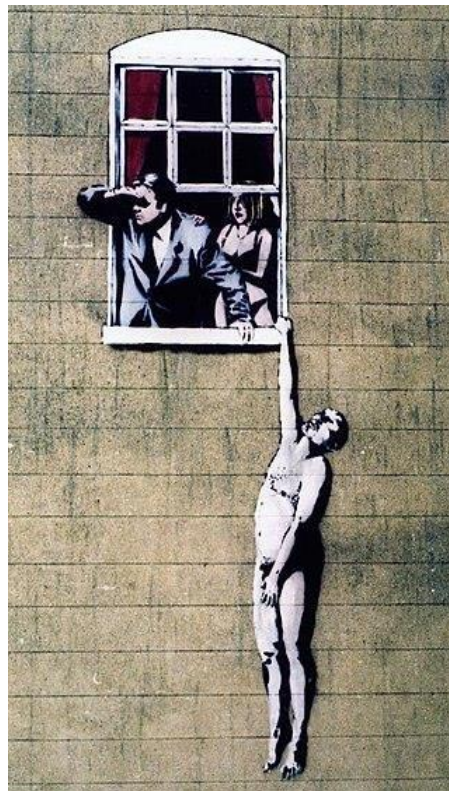

Рис.1.6. Бенксі, графіті на стіні Клініки сексуальних проблем, Бристоль,
2008 р.

Рис. 1.7. Олександр Грехов «Шафка з Бородянки», 2022 р.

Рис. 1.8. Закентій Горобйов «Сила в єдності», 2022р

Рис. 1.9. Артем Гусев «Сила спротиву», 2022р

КАМ'ЯНКА-ДНІПРОВСЬКА

Рис. 1.10. Наталя Лобач «Кам'янка-Дніпровська», 2022р

Рис. 1.11. Олексій Сай «Хоробрий», 2022р

Рис. 1.12. Нікіта Тітов «Дякую Боже, що я зараз тут», 2022р

Рис. 1.13. Нікіта Тітов «ЗСУ вправно перемелює рузких на друзки»,
2022р

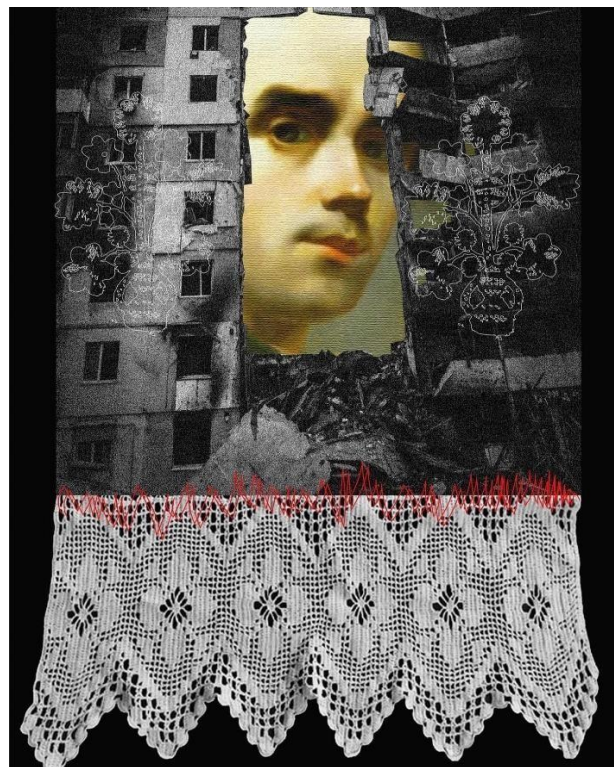

Рис.1.14. Катя Лісова «Рушник з Бородянки», 2022 р.

Рис.1.15.Олег Шрищенко «Голіаф», 2023.

Рис. 1.16. Олексій Сай «В укритті», 2022 р.

Рис.1.17. Даша Подольцева «Маріуполь. 2000 людей вбито», 2022 р.

Рис.1.18. Артем Гусев «С-с-с-п-і-л-ь-н-и-к-и», 2024 р.

Ілюстрації до розділу 2

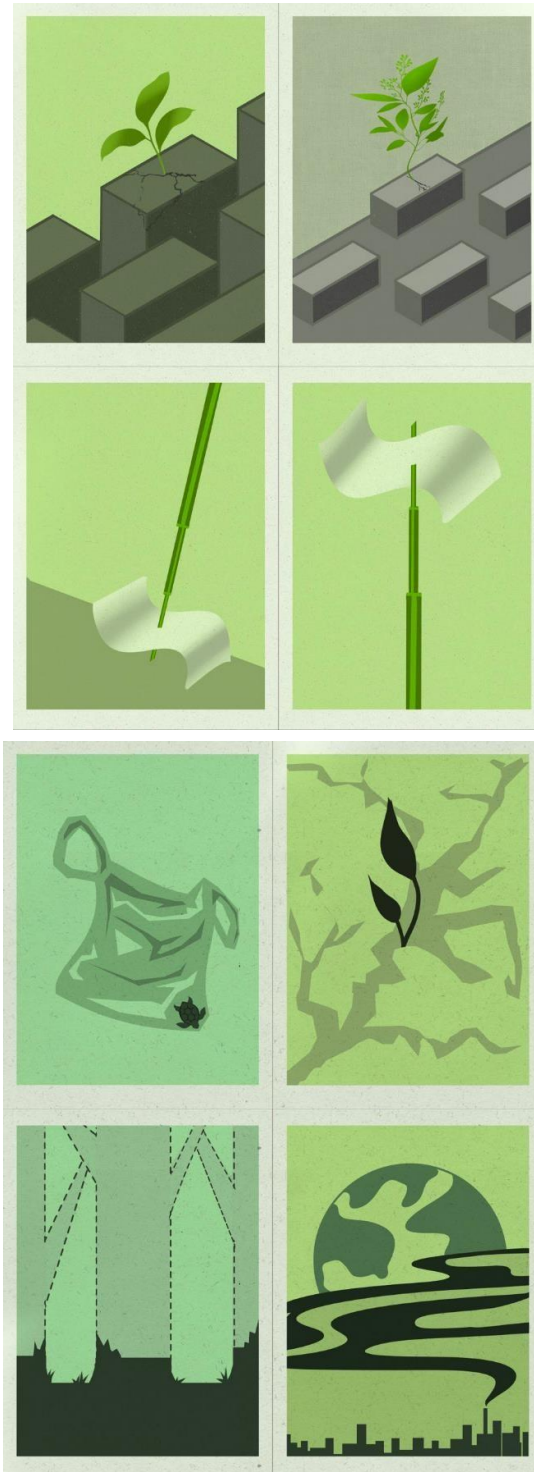

Рис.2.1-8. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі забруднення довкілля

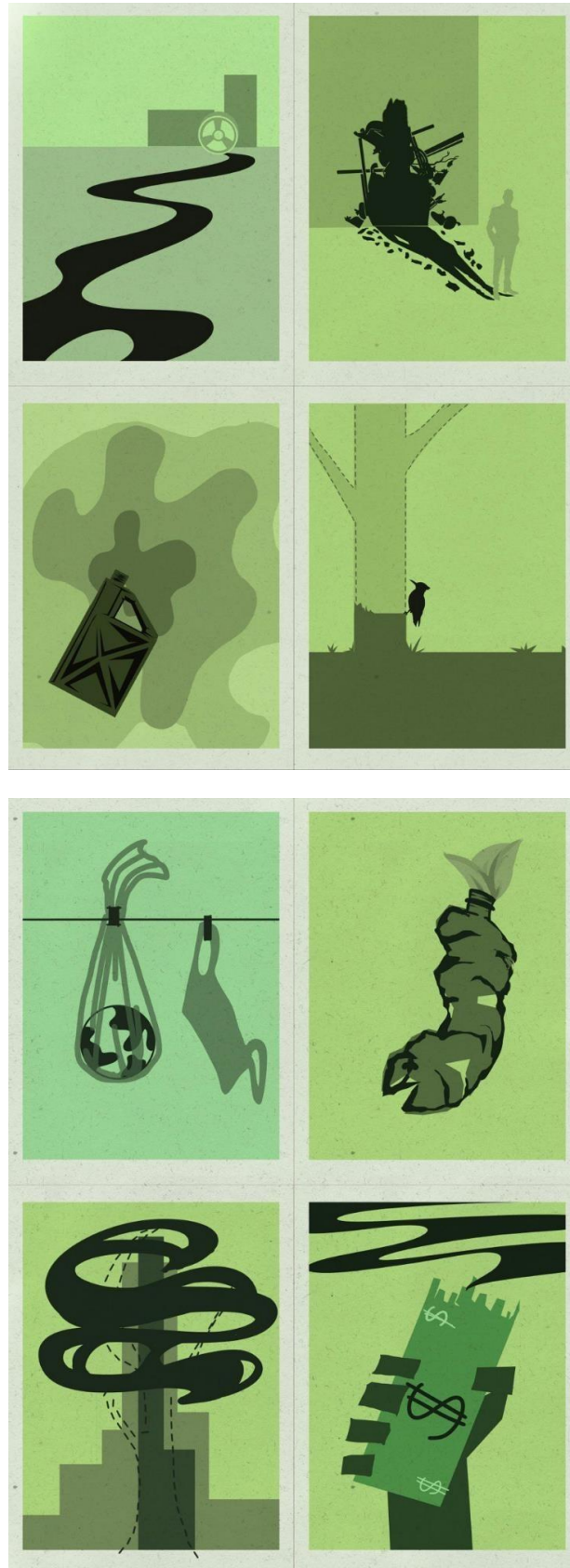

Рис.2.9-16. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі забруднення довкілля

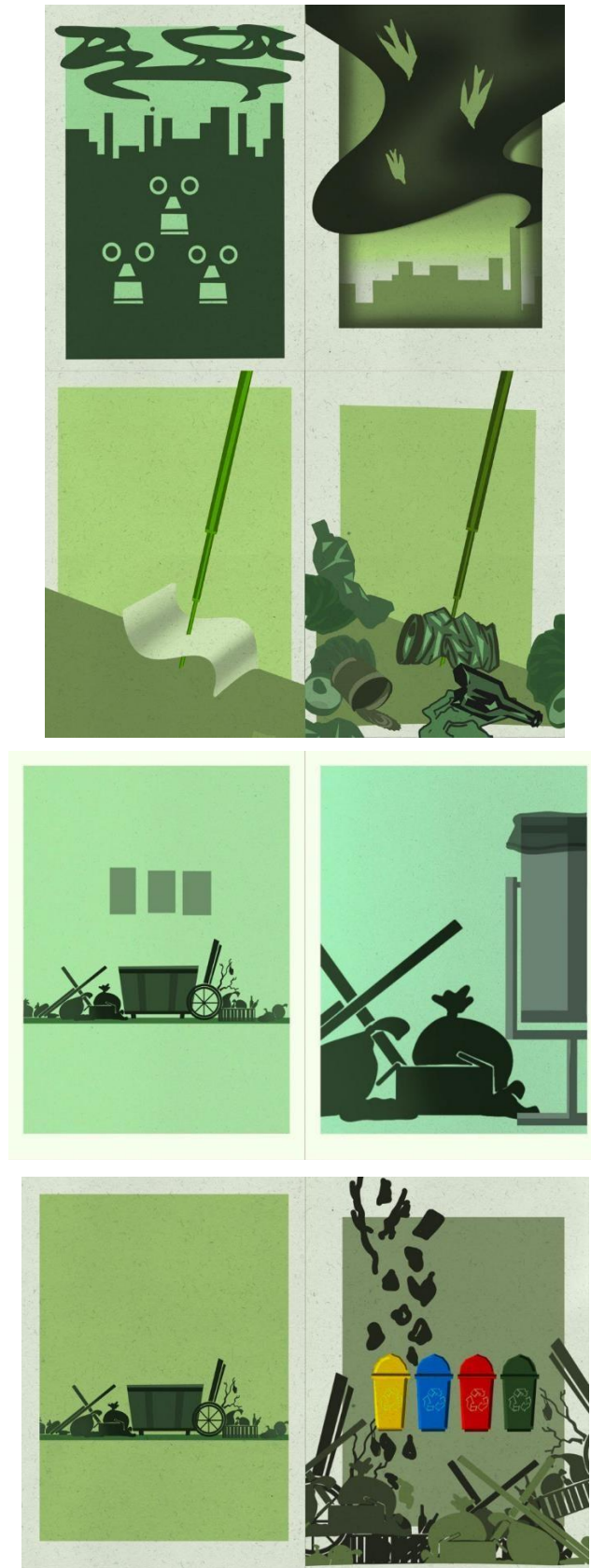

Рис.2.17-24. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі забруднення довкілля

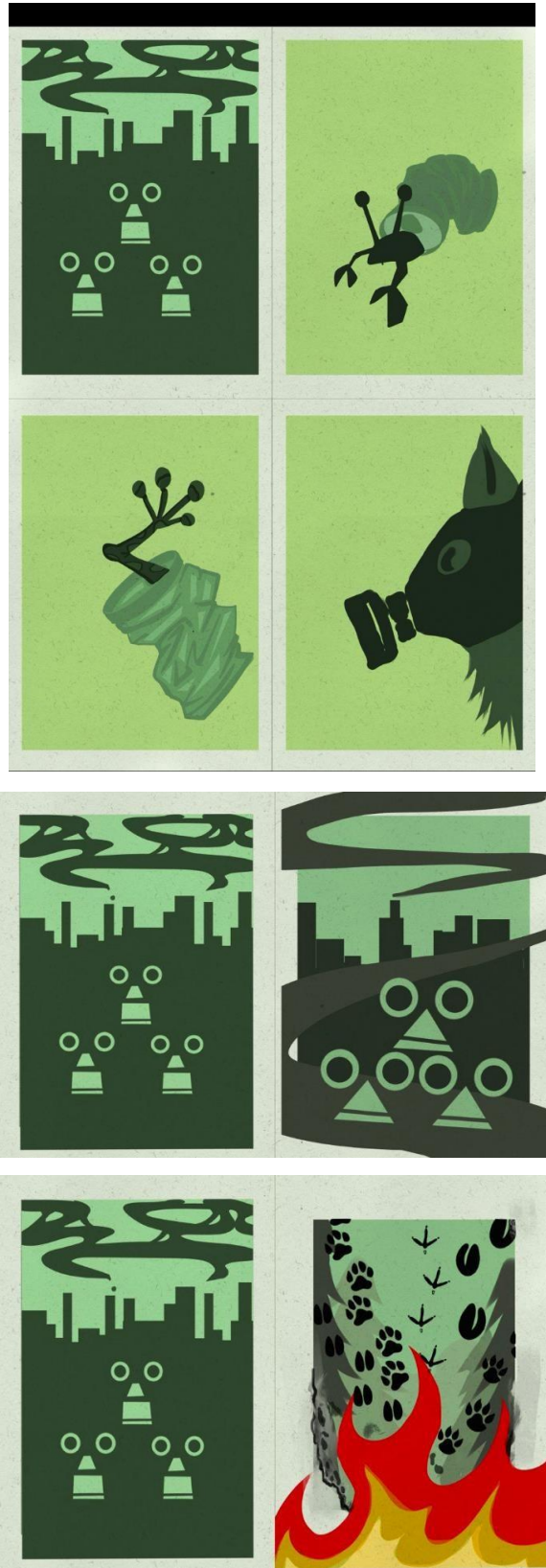

Рис.2.25-32. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі забруднення довкілля

Рис.2.33-40. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі забруднення довкілля

Рис.2.1-44. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі забруднення довкілля

Рис.2.45-48. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі вбивства тварин, які занесені до Червоної книги.

Рис.2.49-54. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі вбивства тварин, які занесені до Червоної книги.

Рис.2.55-58. Пошукові начерки соціального плакату, присвяченого темі вбивства тварин, які занесені до Червоної книги.

Рис. 2. 59-60. Кваліфікаційна робота: Серія соціальних плакатів

Рис. 2. 61-62. Кваліфікаційна робота : Серія соціальних плакатів

Рис. 2. 63-64. Кваліфікаційна робота : Серія соціальних плакатів

Методична розробка уроку: Соціальний плакат

Клас: 7-й

Тема: створення соціального плаката

Тип уроку: комбінований урок

Мета уроку:

Освітня: ознайомити учнів із поняттям соціального плаката, його видами, функціями та техніками виконання.

Розвивальна: розвивати вміння аналізувати інформацію, формулювати ідеї та втілювати їх у візуальній формі.

Виховна: сприяти усвідомленню соціальних проблем та формуванню активної громадянської позиції.

Хід уроку

I. Організаційний момент (2 хв.)

1. Привітання учнів.
2. Перевірка присутніх.
3. Ознайомлення з темою уроку.

Учитель: "Сьогодні ми дізнаємося, як через мистецтво привертати увагу до важливих соціальних проблем, та створимо власний соціальний плакат."

II. Актуалізація опорних знань (5 хв.)

- Що таке плакат?
- Які види плакатів ви знаєте?
- Чи бачили ви плакати, які закликають допомогти або змінити щось у суспільстві?

Метод: Бесіда з елементами інтерактиву. Учитель показує кілька прикладів відомих соціальних плакатів.

Рис. 1. Серія соціальних плакатів Єкатерини Бушуєвої

Рис. 2. Плакат на тему війни Дмитро Жабуровський

III. Пояснення нового матеріалу (10 хв.)

Що таке соціальний плакат?

Соціальний плакат — це вид графічного мистецтва, що спрямований на привернення уваги до суспільно важливих проблем, формування громадської

думки або заклик до конкретних дій. Він висвітлює актуальні питання, які хвилюють суспільство, такі як екологія, здоров'я, безпека чи права людини.

Елементи соціального плаката:

- Тема (актуальна проблема: екологія, здоров'я, рівність, безпека тощо).
- Зображення (асоціативне, символічне, яскраве).
- Текст (короткий, влучний слоган або гасло).

Ключові принципи створення:

- Мінімалізм (простота й лаконічність).
- Яскраві кольори для привернення уваги.
- Символізм (зображення має бути зрозумілим).

Матеріали й техніки:

- Традиційні (фарби, олівці, папір).
- Цифрові (графічні редактори, якщо доступні).

IV. Практична робота (25 хв.)

1. Підготовчий етап:

- Учні обирають тему свого плаката (екологія, здоровий спосіб життя, толерантність тощо).
- Учитель допомагає сформулювати слоган і продумати композицію.

2. Виконання роботи:

- Ескіз на папері.
- Опрацювання деталей: вибір кольорової гами, тексту.

Учитель стежить за роботою учнів, консультує та дає поради щодо композиції, техніки й стилю.

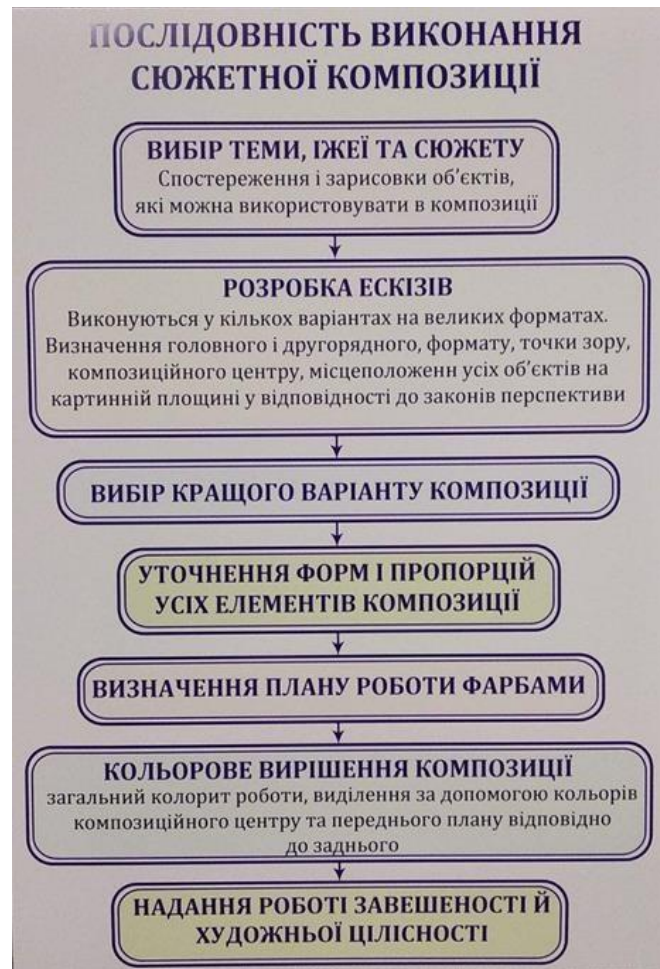

Рис. 3. Схема послідовного виконання сюжетної композиції

V. Підсумок уроку (5 хв.)

Аналіз робіт учнів:

- Учні коротко презентують свої плакати, пояснюючи, яку проблему вони обрали та чому.
- Обговорення сильних сторін робіт та можливих покращень.

Рефлексія:

- Що нового ви дізналися сьогодні?
- Як мистецтво може вплинути на суспільство?

Домашнє завдання :

- Завершити свій плакат, якщо не встигли.
- Підготувати коротку розповідь про одну соціальну проблему, яка вас турбує, та запропонувати ідею для плаката.

Очікувані результати:

1. Учні розумітимуть, що таке соціальний плакат та його роль у суспільстві;
2. Зможуть створювати ескізи на соціальну тематику, використовуючи базові принципи дизайну;
3. Навчатися висловлювати свої ідеї через графічні образи та слогани.

Список використаної літератури:

1. Андрейканіч А. І. Плакат: його види та жанри. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку, 2013. Вип. 19(1). С. 121-126.
2. Калініченко О., Масол Л. Мистецтво 7 клас. Київ: «Освіта». 2024. 275 с.
3. Кондратова Л. Мистецтво 7 клас. Тернопіль: «Навчальна книга - Богдан». 2024. 273 с.